

MULTISEKTOROVÉ HODNOTENIE POTRIEB

MSNA BOLO VYKONANÉ V RÁMCI:

Hodnotenie navrhol a vypracoval medziagentúrny pracovný tím MSNA pod vedením UNHCR:

Realizáciu a zber údajov vykonal:

Analýzu vykonal:

Obsah

OBSAH	3
Zoznam skratiek	4
Geografická klasifikácia	4
Zoznam obrázkov, tabuliek a máp	5
ZHRNUTIE	6
PREHĽAD VÝSLEDKOV	7
ÚVOD	8
Súvislosti	8
Ciele	8
Metodológia	9
Zber údajov, analýza údajov a obmedzenia	10
ZISTENIA	11
Demografia	11
Vzdelávanie	12
Ochrana	14
Ochrana detí	15
Rodovo podmienené násilie	17
Ekonomická zraniteľnosť a živobytie	18
Zdravie	20
Ochrana pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním	22
Ubytovanie	22
ZÁVER	23

TITULNÁ FOTOGRAFIA:

Bratislava, Slovensko. Účasť ukrajinských utečieniek na seniorskej aktivite, ktorú organizuje partner UNHCR Slovensko, SME SPOLU, v komunitnom centre. Aktivita bola zameraná na posilnenie vzťahov medzi utečenkami v seniorskom veku vrúcny rozprávaním o svojich životných príbehoch.

© UNHCR/Zsolt Balla

Zoznam skratiek

AAP	Zodpovednosť voči dotknutým ľuďom
CP	Ochrana detí
EUR	Euro
FGD	Skupinová diskusia
GBV	Rodovo podmienené násilie
GP	Všeobecný lekár
HH	Domácnosť
IASC	Medziagentúrny stály výbor
ID	Doklad totožnosti
IOM	Medzinárodná organizácia pre migráciu
MCQ (uz.ot.)	Uzatvorená otázka (s viacerými voliteľnými odpoveďami)
MHPSS	Duševné zdravie a psychosociálna podpora
MSNA	Multisektorové hodnotenie potrieb
NEET	Ľudia, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy
NGO	Mimovládna organizácia
PSEA	Ochrana pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním
RCF	Koordináčne fórum na pomoc utečencom
RCSI	Index zníženej schopnosti vyrovnávania sa so situáciou (Reduced Coping Strategy Index)
RRP	Medziagentúrny akčný plán reakcie na príchod utečencov z Ukrajiny
TP	Dočasné útočisko
OSN	Organizácia Spojených národov
UNHCR	Úrad Vysokého komisára OSN pre utečencov
UNICEF	Detský fond OSN
WG-SS	Krátka zostava otázok Washingtonskej skupiny
WG/sWG	Pracovná skupina/ Pracovná podskupina
WHO	Svetová zdravotnícka organizácia

Geografická klasifikácia

Slovensko je rozdelené do 8 samosprávnych krajov, ktoré predstavujú najvyššiu úroveň správy. Každý kraj sa skladá z niekoľkých okresov, ktoré predstavujú druhú správnu úroveň. Krajina je celkovo rozdelená na 79 okresov.

Zoznam obrázkov, tabuliek a máp

Obrázky

Obrázok č. 1: Podiel osôb v domácnosti podľa vekovej skupiny a pohlavia	11
Obrázok č. 2: Podiel osôb v domácnosti so zdravotným postihnutím podľa vekovej skupiny	11
Obrázok č. 3: Podiel domácností podľa potrieb	12
Obrázok č. 4: Podiel domácností podľa typu potrieb	12
Obrázok č. 5: Podiel osôb v domácnosti podľa vekovej skupiny <18 a pohlavia	12
Obrázok č. 6: Zápis školopovinných detí na akademický rok 2022-23 a bariéry ich zápisu	13
Obrázok č. 7: Podiel domácností podľa informovanosti o ochranných službách	14
Obrázok č. 8: Podiel domácností podľa vnímania nepriateľského správania; podľa typu	14
Obrázok č. 9: Podiel domácností podľa miery spokojnosti s poskytovanou pomocou, nespokojnosť je uvedená podľa dôvodu	14
Obrázok č. 10: Podiel domácností podľa skúseností s prístupom k informáciám, ťažkosti sú uvedené podľa dôvodu	15
Obrázok č. 11: Podiel domácností podľa preferovaného spôsobu poskytovania spätnej väzby	15
Obrázok č. 12: Podiel domácností podľa obáv z rizík, ktorým čelia chlapci	15
Obrázok č. 13: Podiel domácností podľa obáv z rizík, ktorým čelia dievčatá	15
Obrázok č. 14: Podiel domácností podľa skúseností s prekážkami v prístupe k službám pre osoby, ktoré prežili GBV	17
Obrázok č. 15: Podiel domácností podľa obáv o bezpečnosť a ochranu, ktorým čelia muži	17
Obrázok č. 16: Podiel domácností podľa obáv o bezpečnosť a ochranu, ktorým čelia ženy	18
Obrázok č. 17: Podiel domácností podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania	18
Obrázok č. 18: Podiel osôb domácnosti v produktívnom veku podľa činnosti	18
Obrázok č. 19: Podiel zamestnaných osôb v domácnosti podľa sektorov súčasného zamestnania	19
Obrázok č. 20: Podiel nezamestnaných osôb v domácnosti podľa dôvodov nezamestnanosti	19
Obrázok č. 21: Podiel členov domácnosti podľa hlavných činností pred odchodom z Ukrajiny	19
Obrázok č. 22: Podiel domácností podľa zmien v príjme v porovnaní s predchádzajúcim rokom	19
Obrázok č. 23: Podiel domácností s osobou s potrebami zdravotnej starostlivosti	20
Obrázok č. 24: Podiel domácností s osobou, ktorá má ťažkosti MHPSS	20
Obrázok č. 25: Podiel spokojnosti domácností s humanitárnymi pracovníkmi	21
Obrázok č. 26: Podiel domácností podľa typu ubytovania	22
Obrázok č. 27: Podiel domácností podľa životných podmienok v súčasnom ubytovaní	22
Obrázok č. 28: Podiel domácností podľa usporiadania ubytovania	22
Obrázok č. 29: Podiel domácností podľa plánu krátkodobého ubytovania	22
Obrázok č. 30: Podiel domácností podľa indexu stratégie vyrovnávania sa so situáciou (Reduced Coping Strategy Index)	18

Tabuľky

Tabuľka č. 1: Metodika výberu vzoriek	9
---------------------------------------	---

Mapy

Mapa č. 1: Hodnotené oblasti	9
Mapa č. 2: Oblasť pôvodu domácností	11

Zhrnutie

K 30. novembru 2023, podľa údajov, z Ukrajiny utieklo viac ako 6,3 milióna ľudí. Vyše 1,8 milióna ľudí prekročilo od 24. februára 2022 hranice z Ukrajiny do Slovenskej republiky (ďalej len „Slovensko“). O dočasné útočisko požiadalo na Slovensku viac ako 130 000 osôb, pričom v čase prípravy tejto správy bolo vydané platné dočasné útočisko pre takmer 114 000 z nich.¹ Väčšinu z tých, ktorí prišli a zostali na Slovensku, tvoria ženy (50 %) a deti (32 %), ako aj starší ľudia vrátane osôb so zdravotným postihnutím, pričom všetky tieto osoby sú zraniteľné a čelia špecifickým výzvam, ktoré vedú k trvalej potrebe poskytovania pomoci a podpory. Vzhľadom na nepredvídateľnú bezpečnostnú a humanitárnu situáciu na Ukrajine sa navyše odhaduje, že presuny obyvateľstva budú pokračovať počas celého roka 2024 a k tým, ktorí do krajiny prišli predtým, sa pridajú noví ľudia z Ukrajiny hľadajúci bezpečie a ochranu na Slovensku.

Komplexné a presné údaje sú kľúčom k plánovaniu, implementácii, hodnoteniu programov a intervencií a na podporu humanitárnej reakcie založenej na dôkazoch s cieľom lepšieho riešenia potrieb utečencov. Koordinačné fórum na pomoc utečencom (RCF) na Slovensku po konzultácii s ďalšími aktérmi a zainteresovanými stranami zapojenými do Koordinačného fóra na pomoc utečencom na Slovensku, ako aj s RCF v iných hostiteľských krajinách v regióne, v tejto súvislosti vykonalo Multisektorové hodnotenie potrieb Slovenska za rok 2023 (MSNA).

MSNA spočíva v spolupráci s cieľom identifikovať najnaliehavejšie potreby konkrétnej populácie v rôznych sektoroch, ako je ochrana, zdravotníctvo, vzdelávanie, ubytovanie, živobytie a iné. MSNA je medziagentúrny produkt navrhnutý v súlade s cieľmi Regionálneho plánu reakcie na príchod utečencov (RRP) v súvislosti s ukrajinskou utečeneckou situáciou a s konkrétnym zameraním sa na podporu slovenského medziagentúrneho plánu reakcie na utečencov (RRP). RRP je medziagentúrny viacsektorový plánovací a koordinačný nástroj pod vedením UNHCR (Agentúra OSN pre utečencov). RRP na Slovensku dopĺňa úsilie vedené vládou a stavia na kolektívnej a koordinovanej práci humanitárnych subjektov, dobrovoľníckych skupín a iných miestnych respondentov s cieľom lepšie riešiť potreby utečencov a utečieniek z Ukrajiny².

Uplatnenie MSNA Slovenska za rok 2023 viedla slovenská národná kancelária UNHCR a jeho vypracovanie a vykonávanie mal za úlohu medziagentúrny pracovný tím (ďalej len „tím“) za účasti partnerov na technickej úrovni z UNHCR, IOM (Medzinárodná organizácia pre migráciu), UNICEF (Detský fond OSN) a WHO (Svetová zdravotnícka organizácia). Tím slúžil ako poradná skupina na zabezpečenie medziagentúrneho a multisektorového charakteru uplatnenia MSNA a jeho efektívnej implementácie na Slovensku na základe technickej odbornosti každej osoby a znalostí

špecifických oblastí počas fázy návrhu a implementácie a po konzultácii so všetkými sektorovými pracovnými skupinami slovenského RCF³ a ďalšími relevantnými aktérmi. UNHCR v spolupráci so svojimi partnerskými organizáciami – Slovenskou humanitárnou radou (SHR) a IOM – podporil implementáciu výkonu prostredníctvom mobilizácie sčítacieho personálu určeného na zber údajov v celej krajine.

Hodnotenie sa realizovalo v období júl – august 2023 na základe kvantitatívneho prístupu, ktorý zahŕňal 819 domácností v rámci krajiny, čo predstavuje celkovo 1 853 členov domácností utečencov a utečieniek. Primárne údaje sa zbierali prostredníctvom štruktúrovaného prieskumu, ktorý obsahoval multisektorové otázky na úrovni jednotlivcov, aj domácností. Dotazník bol navrhnutý medziagentúrnym tímom v spolupráci so sektorovými pracovnými skupinami slovenského RCF.

Predbežné zistenia MSNA Slovenska za rok 2023 už použili humanitárni partneri RRP Slovenska pri plánovaní na rok 2024, ako aj na informovanie o prebiehajúcich aktivitách partnerov a ďalších zainteresovaných strán. Záverečná správa poslúži ako usmernenie na ďalšiu podporu implementácie humanitárnych intervencií na Slovensku v roku 2024 a zabezpečí cielenejší prístup a stanovenie priorít. Táto správa bola vypracovaná v súlade so záväzkami Grand Bargain so zameraním na lepšiu harmonizáciu a koordináciu hodnotení.

Táto správa prezentuje celkové potreby utečencov a utečieniek z Ukrajiny, ktorí utiekli na Slovensko z dôvodu prebiehajúceho konfliktu v krajine ich pôvodu. Analýza hodnotiacich údajov je prezentovaná naprieč sektormi a subsektormi, sumarizuje demografiu hodnotenej vzorky a zahŕňa prierezové ukazovatele zodpovednosti voči dotknutým ľuďom⁴ (AAP) a ochrany pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním (PSEA).

Prístup k údajom sa nachádza v MicroData knižnici UNHCR

MicroData knižnica UNHCR je verejne dostupná online knižnica, ktorá obsahuje anonymné mikroúdaje nútene vysídlených osôb, ktoré zozbiera UNHCR, jeho partneri a iné tretie strany.

1 Oficiálne údaje poskytnuté Ministerstvom vnútra: [online](#)

2 Pod pojmom „utečenci a utečienky z Ukrajiny“ sa rozumejú ukrajinskí štátni príslušníci a príslušníčky, ako aj štátni príslušníci a príslušníčky tretích krajín, ktorí utiekli z Ukrajiny po 24. februári 2022 a potrebujú medzinárodnú ochranu, vrátane osôb bez štátnej príslušnosti alebo osôb, ktorým hrozí strata štátnej príslušnosti.

3 Štruktúra RCF na Slovensku: [online](#)

Prehľad výsledkov

71 %
Ženy

29 %
Muži

2,3
Osôb v
domácnosti

30 %
0 - 17 rokov

52 %
18 - 59 rokov

17 %
60+ rokov

TOP 3 PRIORITNÉ POTREBY

Zdravotná
starostlivosť

Zamestnanosť/
živobytie

Jazykové
kurzy

VZDELÁVANIE

77 %

detí v školskom
veku uviedlo zámer
zapsať sa do školy na
Slovensku [2023/24]

45 %

detí v školskom veku
uviedlo zámer pokračovať
v dištančnom vzdelávaní na
Ukrajine [2023/24]

OCHRANA

35 %

domácností uviedlo,
že vie o bezpečných
priestoroch a ochranných
a podporných centrách
vo svojej oblasti

64 %

domácností uviedlo, že
vie o štátnej sociálnej
pomoci určenej pre
rodiny

OCHRANA DETÍ

96 %

domácností uviedlo, že vie o službách,
ktoré kontaktovať na hlásenie prípadov
násilia páchaného na deťoch

RODOVO PODMIENENÉ NÁSILIE

73 %

respondentov uviedlo, že vie, ako
sa dostať k službám zaoberajúcim
sa GBV na Slovensku

EKONOMICKÁ ZRANITEĽNOSŤ A ŽIVOBYTIE

54 %

členov domácnosti
v produktívnom
veku uviedlo, že sú
zamestnaní

39 %

domácností zaznamenalo
pokles príjmov v porovnaní
s predchádzajúcim rokom

UBYTOVANIE

83 %

domácností uviedlo, že vo
svojom súčasnom bývaní
nemajú problémy so
životnými podmienkami

28 %

domácností uviedlo, že v
krátkodobom horizonte si
nie sú istí, kde budú bývať

ZDRAVIE

47 %

domácností uviedlo,
že aspoň jeden člen
potrebuje zdravotnú
starostlivosť

24 %

domácností s členmi,
ktorí potrebujú zdravotnú
starostlivosť, nemalo k
nej prístupnosť v prípade potreby

DUŠEVNÉ ZDRAVIE A PSYCHOSOCIÁLNA PODPORA

30 %

domácností uviedlo, že aspoň jeden
člen má problémy s duševným
zdravím a trpí psychosociálnymi
problémami

OCHRANA PRED SEXUÁLNYM VYKORISŤOVANÍM A ZNEUŽÍVANÍM

72 %

osôb uviedlo, že by
pravdepodobne nahlásili
incident nevhodného
správania zo strany
humanitárneho personálu

Úvod

Súvislosti

Vojna na Ukrajine, ktorá eskalovala po rozsiahlej ruskej invázii vo februári 2022, vyústila do vysídľovania a humanitárnej krízy v miere, ktorú za posledné desaťročia Európa nepoznala. Podobne ako ostatné krajiny v regióne, Slovensko taktiež zaznamenalo rýchly prírlev osôb unikajúcich pred konfliktom a hladajúcich ochranu.

Prvé multisektorové hodnotenie potrieb (MSNA) sa uskutočnilo na Slovensku v období od júna do augusta 2022 za účelom usmerňovania humanitárnej reakcie, čím umožnilo lepšie zameranie a prioritizáciu zásahov počas núdzovej situácie. Zároveň bolo jeho cieľom informovať o plánovaní reakcie na rok 2023, a tým lepšie spĺňať potreby utečencov a utečieniek.

Vzhľadom na dynamickú situáciu pohybu utečencov a utečieniek v roku 2022 a počas celého roka 2023, viac ako 1,8 milióna ľudí prekročilo od 24. februára 2022 do 30. novembra 2023 hranice z Ukrajiny na Slovensko. Spomedzi nich viac ako 130 000 osôb požiadalo o dočasnú ochranu v krajine, pričom v čase vydania tejto správy Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky vydalo takmer 114 000 platných štatútov dočasného útočiska.⁵

Aktuálne posúdenie súčasných potrieb utečencov a utečieniek bolo potrebné vykonať s cieľom aktualizovať informácie o utečeneckých ukrajinských domácnostiach na Slovensku, informovať o humanitárnom plánovaní na rok 2024 a efektívne usmerňovať stratégiu reakcie s cieľovými a prioritnými okamžitými a dlhodobými intervenciami.

V rámci Medziagentúrneho akčného plánu reakcie na príchod utečencov z Ukrajiny (RRP) a najmä na podporu slovenského Medziagentúrneho akčného plánu reakcie na príchod utečencov (RRP) UNHCR Slovensko, v spolupráci s medziagentúrnym tímom, vrátane partnerov na technickej úrovni z UNHCR, IOM, UNICEF a WHO, vyhotovil v súvislosti s utečeneckou situáciou na Ukrajine, MSNA pre Slovensko za rok 2023. UNHCR v spolupráci so svojimi partnerskými organizáciami – Slovenskou humanitárnou radou (SHC) a IOM – podporil implementáciu výkonu prostredníctvom mobilizácie sčítacieho personálu určeného na zber údajov v celej krajine.

Do prípravy a implementácie hodnotenia sa aktívne zapojilo medziagentúrne Koordinačné fórum na pomoc utečencom (RCF) na Slovensku so svojimi sektorovými pracovnými skupinami a ďalšími relevantnými aktérmi. MSNA pre Slovensko za rok 2023 poskytuje aktualizovanú, komplexnú a cielenejšiu analýzu multisektorových potrieb a priorít pre utečencov a utečienky na Slovensku.

Ciele

MSNA je základný medziagentúrny nástroj na plánovanie a stanovovanie priorít, rozhodovanie a navrhovanie programov podľa potrieb. V kontexte humanitárnej reakcie na riešenie potrieb utečencov a utečieniek z Ukrajiny bolo MSNA za rok 2023 vyhotovené ako spoločná aktivita v siedmich krajinách, ktoré sú súčasťou medziagentúrneho regionálneho plánu reakcie na utečencov (RRP) v roku 2023 vzhľadom na ukrajinskú utečeneckú situáciu (Bulharsko, Česká republika, Maďarsko, Moldavsko, Poľsko, Rumunsko a Slovensko). Hlavným cieľom MSNA je podporovať plánovací cyklus Medziagentúrneho akčného plánu reakcie na príchod utečencov (RRP) na úrovni krajiny a regiónu a zlepšiť plánovanie kľúčových humanitárnych aktérov poskytovaním aktualizovaných informácií o multisektorových potrebách a prioritách utečencov a utečieniek z Ukrajiny. Výsledky MSNA slúžia pre všetky zainteresované strany v rámci národného a regionálneho Medziagentúrneho akčného plánu reakcie na príchod utečencov (RRP), aby pochopili vyvíjajúcu sa situáciu, odhalili riziká a slabé miesta a obhajovali riešenia a podporu všetkých aktérov zapojených do reakcie, zainteresovaných strán a darcov.

Kľúčové ciele regionálneho MSNA, ktorými sa riadi jeho celoštátna implementácia, sú:

1. Poskytnúť multisektorový a porovnateľný aktuálny prehľad o potrebách, kapacitách a zraniteľnosti utečencov a utečieniek z Ukrajiny v Bulharsku, Česku, Maďarsku, Moldavsku, Poľsku, Rumunsku a na Slovensku s cieľom informovať o plánovaní RRP a procese stanovovania priorít na rok 2024.
2. Zabezpečiť pochopenie potrieb a zraniteľnosti rôznych skupín utečencov vrátane žien, detí, starších ľudí, osôb so zdravotným postihnutím a iných, ktorí môžu čeliť ďalším rizikám a prekážkam v hostiteľskej krajine.
3. Zabezpečiť, aby sa perspektívy a preferencie utečencov a utečieniek z Ukrajiny odrážali v strategickom a reakčnom pláne.
4. Zlepšiť adresné poskytovanie pomoci. Cieľom je zhromaždiť dostatok dôkazov a údajov na lepšie informovanie o ďalšej pomoci na základe údajov.
5. Zlepšiť presnosť a úplnosť porovnateľných sociálno-ekonomických ukazovateľov o utečencoch a utečenkách na podporu tvorby politiky, plánovania ochrany a ich začlenenia do spoločnosti, založenej na dôkazoch.

Cieľovou populáciou regionálneho MSNA na rok 2023 boli všetci utečenci a utečienky z Ukrajiny⁶, ktorí v čase zberu údajov bývali/mali bydlisko v krajinách hodnotenia. Hodnotenie malo celoštátnu geografickú pokryť, pričom každá krajina rozhodla o špecifickej stratifikácii na nižšej ako národnej úrovni.

⁵ Oficiálne údaje poskytnuté Ministerstvom vnútra: [online](#)

⁶ Pod pojmom „utečenci z Ukrajiny“ sa rozumie ukrajinskí štátni príslušníci a príslušníčky, ako aj štátni príslušníci a príslušníčky tretích krajín, ktorí utiekli z Ukrajiny po 24. februári 2022 a potrebujú medzinárodnú ochranu, vrátane osôb bez štátnej príslušnosti alebo osôb, ktorým hrozí strata štátnej príslušnosti.

Metodológia

MSNA na Slovensku bolo implementované prostredníctvom kvantitatívneho prístupu, v rámci ktorého sa primárne údaje zbierali prostredníctvom štruktúrovaného, multisektorového prieskumu. Prieskum zahŕňal otázky na úrovni jednotlivca, ako aj domácnosti u všetkých skúmaných domácností. Bol navrhnutý na regionálnej úrovni po konzultácii a spolupráci medzi UNHCR a medziagentúrnym tímom na Slovensku, ako aj sektorovými lídrami RCF. Zber údajov sa uskutočnil od 7. júla do 28. augusta 2023. Hodnotenie sa týkalo celkovo 819 domácností s 1 853 členmi.

Sledovaná populácia zahŕňala všetky utečenecké domácnosti z Ukrajiny, ktorí od 24. februára 2022 požiadali o dočasné útočisko a usadili sa na Slovensku. Otázky sa kládli vo všetkých ôsmich krajoch Slovenska, vrátane Bratislavského kraja, ktorý je hostiteľom najväčšieho počtu utečencov a utečieniek v rámci celej krajiny. Geografické rozloženie rozhovorov bolo založené na vzorovej metodológii (pozri časť nižšie). Hlavnou jednotkou merania bola domácnosť, pričom špecifické ukazovatele sa merali na úrovni jednotlivca, kedy sa respondentom kládli otázky o každej osobe v domácnosti.

MAPA Č. 1: GEOGRAFICKÁ DISTRIBÚCIA VZORIEK

Získavanie vzoriek

Prieskum zohľadňoval dve odlišné skupiny obyvateľstva: utečencov a utečienky žijúce v záchytných zariadeniach a v súkromnom ubytovaní. V prvej skupine bola vzorka rozdelená medzi záchytné zariadenia monitorované UNHCR a IOM a v každej vybranej lokalite sa použil systematický a náhodný výber domácností.

Pokiaľ ide o druhú skupinu, keďže neexistoval kompletný rámec výberu vzoriek (úplný zoznam utečencov a utečieniek z Ukrajiny na Slovensku s kontaktnými údajmi alebo podrobnosťami o polohe), štúdiá použila viacstupňovú konštrukciu výberu vzoriek vrátane stratifikovaného plošného výberu vzoriek v prvej etape a náhodného výberu vzoriek v poslednej etape. Pre prvú etapu bol zostavený rámec výberu

vzoriek na základe najnovších dostupných údajov o populácii osôb s dočasným útočiskom na Slovensku poskytnutých Ministerstvom vnútra SR a rozdelenia príjemcov peňažnej pomoci UNHCR podľa kraja a okresu bydliska, spolu s údajmi o geografickom rozložení obyvateľstva SR poskytnutými Národným štatistickým úradom, ktoré sa použili na výpočet odhadovaných úrovní hustoty utečeneckej populácie. Tento rámec výberu vzoriek bol následne stratifikovaný do dvoch hlavných vrstiev: Bratislava a ostatné regióny. V rámci každej z týchto vrstiev boli náhodne vybrané okresy na základe nižšie uvedeného prístupu:

- Bratislava: každý okres bol zaradený do troch kategórií podľa hustoty (vysoká, stredná a nízka). Bolo vybraných všetkých 6 okresov s vysokou hustotou spolu s náhodným výberom jedného okresu so strednou hustotou a jedného okresu s nízkou hustotou. Vzorka v týchto vybraných okresoch bola rozdelená úmerne k odhadovanej veľkosti populácie utečeneckej populácie.

- Zvyšok krajiny: v prvom kroku bolo vylúčených 15 okresov s menej ako 30 utečeneckými domácnosťami (predstavujúcich 1 % cieľovej populácie) a ďalších 64 okresov bolo klasifikovaných do kategórie s vysokou, strednou a nízkou hustotou. Vybralo sa 20 okresov: všetkých 9 okresov s vysokou hustotou spolu s náhodným výberom 7 z 21 okresov so strednou hustotou a 4 z 34 okresov s nízkou hustotou. Vzorka v týchto vybraných okresoch bola rozdelená úmerne k odhadovanej veľkosti populácie utečencov.

Druhá fáza zahŕňala identifikáciu a rozhovor s cieľovými domácnosťami prostredníctvom náhodného výberu vzoriek v rôznych lokalitách v rámci každého z vybraných okresov.

Cieľová veľkosť vzorky bola stanovená na minimálne 800 a maximálne 1 000 domácností, pričom sa zohľadnila minimálna veľkosť vzorky požadovaná v náhodných vzorkách pre odhady s 95 % úrovňou spoľahlivosti a 5 % chybovosťou (približne 400 domácností). Toto číslo sa zdvojnásobilo, aby sa zohľadnil efekt získavania vzoriek. Vzorka bola rozdelená medzi domácnosti žijúce v súkromnom ubytovaní (80 % vzorky) a v záchytných zariadeniach (20 % vzorky) na základe predpokladaného rozloženia celkovej utečeneckej populácie v krajine.

TABULKA Č. 1: ZÍSKAVANIE VZORIEK

Vrstvy	Odhadovaný počet dostupných jednotlivcov	Odhadovaný počet dostupných domácností	Minimálny rámec vzorky	Minimálny rámec vzorky	Dosiahnutá vzorka
Ubytovanie v súkromí	81,600	31,385	640	800	631
Záchytné ubytovacie strediská	20,400	7,846	160	200	188
Spolu	102,000	39,231	800	1,000	819

Zber údajov

Kvantitatívny zber údajov implementovaných cez sčítací personál IOM a SHR pozostával z viacsektorového prieskumu na úrovni domácností uskutočneného pomocou elektronických tabletov. Všetky rozhovory sa uskutočnili na úrovni domácností (s individuálnymi opakujúcimi sa otázkami pre každú osobu v domácnosti). Sčítací personál viedol rozhovory osobne iba s dospelými členmi domácnosti. Kládol im otázky zamerané na sociálno-ekonomický stav celej domácnosti, a preto odpovedali v mene všetkých ostatných členov, ktorí neboli rodinnými príslušníkmi alebo boli členmi iných rodín žijúcich pod rovnakou strechou a deliacimi sa o spoločné zdroje. Tento postup bol prijatý z dôvodu častého zdieľania zdrojov a výdavkov medzi utečencami a utečenkami žijúcimi v tej istej domácnosti, ako napríklad združovanie finančných prostriedkov na nákup potravín alebo platenie nájomného. Pre určité ukazovatele týkajúce sa zdravia, vzdelávania, ochrany a sociálno-ekonomického začlenenia sa údaje zbierali na individuálnej úrovni. Opytovaným osobám sa kládli otázky v mene všetkých ostatných členov domácnosti.

Respondenti a respondentky boli vybraní náhodne a rozhovory sa uskutočňovali vo verejných priestoroch po celej krajine vrátane integračných centier a počas komunitných podujatí. Miestne organizácie podporili zber údajov informovaním o mieste konania a priebehu zberu údajov, čím uľahčili proces oslovovania respondentov a respondentiek.

Vo všetkých fázach dopytovania boli prijaté všetky potrebné opatrenia tak, ako sú stanovené v politike ochrany údajov UNHCR⁷, za účelom ochrany osobných údajov a minimalizovania rizika pripisovania zistení konkrétnym jednotlivcom alebo domácnostiam.

Okrem ochrany osobných údajov sa dopytovanie riadilo zásadou zodpovednosti za údaje, ktorá je bezpečná, etická a efektívna správa údajov uvedená v prevádzkovom usmernení Medziagentúrneho stáleho výboru (IASC) o zodpovednosti za údaje v rámci humanitárnej činnosti⁸. Preto bolo potrebné získať informovaný súhlas a prijať opatrenia na zabránenie vystaveniu citlivých neosobných údajov, zabezpečiť ochranu údajov a bezpečnosť v súlade so zásadami zodpovednosti za údaje v rámci humanitárnej činnosti.

Okrem technickej zložky bol sčítací personál MSNA vyškolený aj v oblasti humanitárnych princípov, ochrany, rodovo podmieneného násillia, PSEA, zdvorilej komunikácie a odolnosti, aby sa zabezpečilo uplatňovanie princípu „nezranit“ a maximalizovala sa kvalita zozbieraných údajov.

Kvalita údajov bola zabezpečená aj prostredníctvom monitorovania procesu zberu údajov, ako aj pomocou čistenia údajov vrátane logických kontrol, dĺžky rozhovorov a extrémnych odchýlok, ktoré boli označené a ďalej prešetrené detašovanými tímami.

⁷ Politika ochrany údajov UNHCR: [online](#)

⁸ Prevádzkové usmernenie IASC o zodpovednosti za údaje v rámci humanitárnej činnosti: [online](#)

Analýza údajov

Predbežná analýza bola vykonaná podľa plánu analýzy údajov dohodnutého na medziagentúrnej úrovni, aby sa zjednodušili úvodné tmočnické stretnutia a vstupy od medziagentúrneho tímu. Neboli použité žiadne opravné koeficienty.

Okrem toho sa uskutočnili prezentačné a diskusné stretnutia so všetkými sektorovými pracovnými skupinami pre slovenské RCF s cieľom získať poznatky a usmernenia od odborného personálu v každej oblasti, uviesť výsledky do kontextu, doplniť predbežné zistenia, zabezpečiť rozčlenenú analýzu a zvážiť ďalšiu analýzu naprieč konkrétnymi skupinami obyvateľstva a témami.

Obmedzenia

Reprezentatívnosť a chybovosť: vzhľadom na nedostatok úplného rámca výberu vzoriek sa v štúdiu muselo použiť zmiešané získavanie vzoriek, ktoré zahŕňalo pravdepodobnostný výber okresov a rozdelenie vzoriek úmerne k odhadovanej veľkosti utečeneckej populácie tak, aby sa zabezpečila geografická reprezentatívnosť v kombinácii s nepravdepodobnostným výberom domácností v poslednej fáze (náhodný výber vzoriek), čo mohlo spôsobiť skreslenie a znemožnenie výpočtu konečnej odchýlky danej vzorky. Hoci výsledky nemožno nevyhnutne odhadovať v prípade všetkých utečencov a utečieniek z Ukrajiny s bydliskom na Slovensku, demografické zloženie vzorky prieskumu ukazuje veľmi podobné rozloženie voči celkovej utečeneckej populácii a je doložené v administratívnych údajoch a predchádzajúcich štúdiách. Na základe toho možno konečné výsledky považovať za dobrý ukazovateľ celkovej utečeneckej situácie v krajine.

Vnímanie a zaujatosť respondentov a respondentiek: ukazovatele súvisiace s poskytovaním služieb sú založené na vnímaní respondentov a respondentiek a nemusia priamo odrážať realitu poskytovaných služieb. Niektoré ukazovatele môžu byť podhodnotené alebo nadhodnotené z dôvodu subjektivity a vnímania respondentov a respondentiek.

Citlivosť: respondenti mohli prejavovať určitú neochotu odpovedať na niektoré otázky (napríklad o príjmoch a výdavkoch, bezpečnostných rizikách, potravinovej bezpečnosti a spotrebe, nelegálnej práci, potrieb v oblasti duševného zdravia a psychosociálnej podpory), čo malo úmerne vplyv na výsledky prieskumu.

Načasovanie hodnotenia: keďže zber údajov prebiehal medzi júlom a augustom 2023, zistenia by sa mali interpretovať ako prehľad utečeneckej situácie v danom čase.

Poskytovanie informácií nepodliehajúcich kontrole: pokiaľ ide o otázky o stave očkovania, je nutné poukázať na to, že rozhovory sa uskutočňovali osobne na verejných miestach, pričom získané odpovede neboli ďalej overované.

Zistenia

Profil respondentov

Táto časť sa zaoberá demografickým profilom respondentov a respondentiek v domácnostiach, najmä z pohľadu pohlavia, veku a zraniteľnosti.

Rozhovory sa viedli len s dospelými, z ktorých 85 % tvorili ženy a 15 % muži. Spomedzi všetkých odpovedajúcich bola najviac zastúpená veková skupina 35 – 59 rokov (spolu 55 % respondentov). Na celoštátnej úrovni bol zaznamenaný priemerný vek 43 rokov s najvyšším nameraným priemerom v Žilinskom kraji (49 rokov) a najnižším v Banskobystrickom kraji (38 rokov).

Priemerné zastúpenie žien na národnej úrovni predstavovalo 85 %, pričom Bratislavský kraj dosahoval o niečo vyššie výsledky, kde z opýtaných bolo 90 % žien, a naopak nižšie zastúpenie žien bolo v Prešovskom kraji (71 %).

Takmer celá opýtaná populácia deklarovala ukrajinské občianstvo (99 %) a len 1 % deklarovalo ruské občianstvo. 53 % opýtaných uviedlo, že doma používajú rovnako ukrajinský aj ruský jazyk, 25 % respondentov a respondentiek používa najmä ukrajinský jazyk a 22 % primárne ruštinu.

Pokiaľ ide o etnickú príslušnosť, 98 % opýtaných subjektívne uvádzalo ukrajinský pôvod, 1,5 % opýtaných uviedlo ruský pôvod a 0,5 % respondentov a respondentiek sa hlásilo k inému pôvodu (maďarskému, rómskemu, atď.).

Profily domácností

Na vytvorenie profilov domácností sa informácie zbierali prostredníctvom ďalších otázok, ktoré boli položené 819 respondentom za každú osobu v domácnosti, celkovo za 1 853 jednotlivcov. Väčšinu domácností (67 %) tvorili viacčlenné domácnosti, na rozdiel od zvyšných 33 %, kde domácnosť tvorila iba jedna osoba. Priemernú domácnosť tvorilo 2,3 osoby; čo odzrkadľuje pokles oproti minuloročnému výsledku 2,6 osoby na domácnosť.

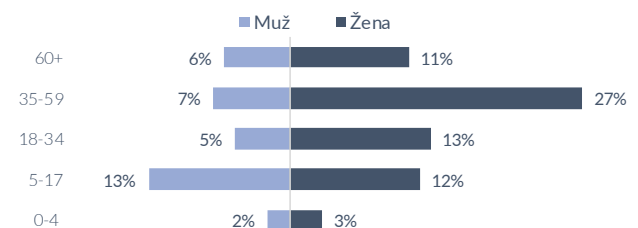
Priemerný vek všetkých osôb v domácnosti (vrátane opýtaných a členov a členky ich domácnosti) bol 33 rokov. Pokiaľ ide o vekové skupiny, 30 % členov a členiek domácnosti tvorili deti (0 – 17 rokov) a 17 % členov a členiek domácnosti bolo vo veku 60 a viac rokov. Celkovo 50 % domácností uviedlo, že má aspoň jedno dieťa a 21 % domácností uviedlo, že má aspoň jednu osobu staršiu ako 60 rokov.

Najviac zastúpeným pohlavím boli ženy, ktoré predstavovali 67 % zo všetkých osôb v domácnosti, čo predstavuje pokles o 4 body v porovnaní s minuloročnými výsledkami (71 % žien). Okrem toho 67 % z oslovených domácností viedli ženy.

Výsledky ukázali, že 13 % domácností vedie staršia osoba, toto číslo však reprezentuje len 1 % domácností s deťmi. Z

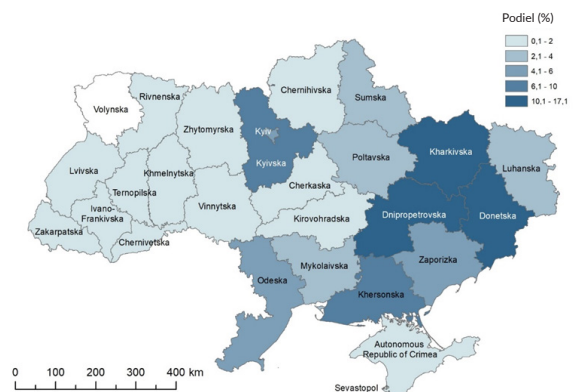
celkového počtu domácností s aspoň jedným dieťaťom (50 %) 1 % uviedlo, že domácnosť vedie osoba do 25 rokov.

Obrázok č. 1: PODIEL ČLENOV DOMÁCNOSTI PODĽA VEKOVEJ SKUPINY A POHLAVIA

Na mape Ukrajiny uvedenej ďalej predstavuje každý región intenzitou sfarbenia konkrétnu oblasť, z ktorej boli utečenecké domácnosti vysídlené. Väčšina ukrajinských utečencov a utečieniek na Slovensku pochádza z východných častí Ukrajiny, konkrétne z Charkovskej oblasti (17 %), Dnepropetrovskej oblasti (14 %) a Doneckej oblasti (13 %).

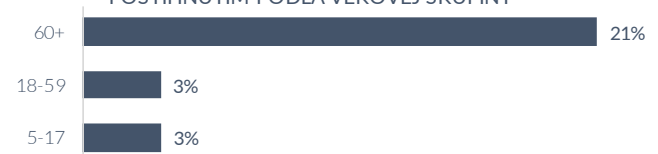
MAPA Č. 2: PODIEL DOMÁCNOSTÍ PODĽA OBLASTI PÔVODU NA UKRAJINE

Z hľadiska dĺžky pobytu na Slovensku je uvádzaná priemerná dĺžka 12 mesiacov (medián je 13 mesiacov).

Podľa modelu krátkej zostavy otázok Washingtonskej skupiny (WG-SS)⁹ bola respondentom a respondentkám položená otázka, či má niektorá osoba v domácnosti problémy so zrakom, sluchom, pohyblivosťou, kogníciou, sebestačnosťou a komunikáciou. Celkovo 6 % jednotlivcov uviedlo, že má zdravotné postihnutie tretieho alebo vyššieho stupňa¹⁰ (veľké ťažkosti alebo úplná nezávládatelnosť), čo predstavuje 13 % domácností. Ďalej sa zistilo, že 1 % domácností s deťmi vedie osoba so zdravotným postihnutím.

Obrázok č. 2: PODIEL ČLENOV DOMÁCNOSTI SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM PODĽA VEKOVEJ SKUPINY

⁹ Krátka zostava otázok Washingtonskej skupiny [online](#)

¹⁰ Zdravotné postihnutie tretieho alebo vyššieho stupňa: úroveň závažnosti ťažkostí, ktoré osoba uvádza, je „veľké ťažkosti“ alebo „úplná nezávládatelnosť“.

Prioritné potreby

Údaje MSNA ukazujú, že 83 % domácností uviedlo ich najdôležitejšie aktuálne potreby v čase dopytovania. Pri analýze výsledkov podľa pohlavia sa zistili určité rozdiely; 84 % respondentiek uviedlo, že majú prioritné potreby, zatiaľ čo u mužov pozitívne odpovedalo 78 %.

Ako najčastejšie potreby respondenti uvádzali zdravotnú starostlivosť, podporu zamestnania a živobytia a jazykové kurzy. Ide o dôležitú zmenu v porovnaní s výsledkami z roku 2022, kedy medzi tri hlavné prioritné potreby patrila potravinová pomoc, ubytovanie a zamestnanosť. Niektoré rozdiely boli pozorovateľné v rámci pohlaví; štvrtou prioritou, ktorú uviedli ženy, bolo ubytovanie a lieky, kým muži skôr uvádzali jedlo a lieky.

Obrázok č. 3: PODIEL DOMÁCNOSTÍ PODĽA POTRIEB

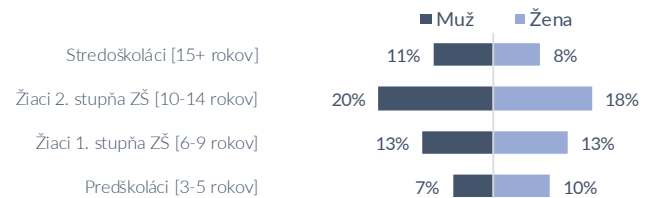
Obrázok č. 4: PODIEL DOMÁCNOSTÍ PODĽA PRIORITNÝCH POTRIEB [uz.ot.]

Vzdelávanie

50 % domácností z celkovej opýtanej vzorky uviedlo, že má aspoň jedno dieťa, pričom 30 % osôb v domácnosti tvorili deti a 23 % členov domácnosti bolo v školskom veku (6 – 17 rokov)¹¹.

Obrázok č. 5: PODIEL ČLENOV DOMÁCNOSTI PODĽA VEKOVEJ SKUPINY <18 A POHLAVIA

V akademickom roku 2022/2023 dosiahla miera školopovinných detí zapísaných a navštevujúcich školu na Slovensku 68 %. Pri porovnaní na základe pohlavia dieťaťa nie sú identifikované žiadne významné rozdiely v zápise do škôl, avšak percento nezapísaných detí, u ktorých domácnosť vedie žena, je o niečo vyššie (20 %), v porovnaní s 16 % nezapísaných detí z domácností, ktoré vedie muž. Okrem toho 75 % detí uviedlo, že má prístup k dištančnému vzdelávaniu na Ukrajine¹³. Celkovo 48 % detí uviedlo, že sa zúčastňuje oboch foriem vzdelávania.

68 %

detí v školskom veku uviedlo, že sa zapísali a navštevujú školu na Slovensku [2022/23]

75 %

detí v školskom veku uviedlo, že má prístup k dištančnému vzdelávaniu [2022/23]

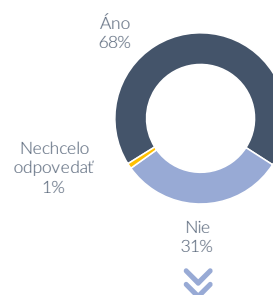

48 %

detí v školskom veku uviedlo, že sa zúčastňuje oboch foriem vzdelávania [2022/23]

V školskom roku 2022/2023 nedošlo na Slovensku do školy zapísaných 31 % detí v školopovinnom veku, pričom hlavnými dôvodmi, prečo nenastúpili do slovenskej školy, bolo, že dieťa už navštevovalo ukrajinské dištančné štúdium (73 %) a 14 % domácností uviedlo, že v čase zberu údajov čakali na odpoveď škôl na ich žiadosť o zápis dieťaťa do školy.

Obrázok č. 6: ZÁPIS ŠKOLOPOVINNÝCH DETÍ NA AKADEMICKÝ ROK 2022/2023

Obrázok č. 6A: PODIEL PREKÁŽOK PRI ZÁPIS DO ŠKÔL [uz.ot.]

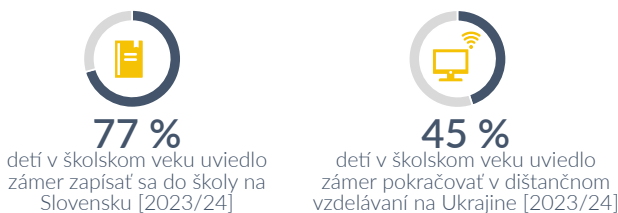
¹¹ Školopovinný vek je definovaný od 6 do 17 rokov.

¹² Zdravotné postihnutie tretieho alebo vyššieho stupňa: úroveň závažnosti ťažkostí, ktoré osoba uvádza, je „veľké ťažkosti“ alebo „úplná nezvládateľnosť“.

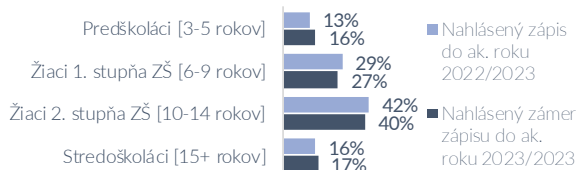
¹³ Ukrajinské dištančné vzdelávanie znamená, že sa dieťa podieľalo na dištančných vzdelávacích aktivitách aspoň 4 dni v týždni, aspoň 3 hodiny denne (napr. počúvanie rozhlasového/TV vysielania, učenie sa z učebníc, online vzdelávanie).

Hlásené zámery v súvislosti so zápisom školopovinných detí na Slovensku na akademický rok 2023/2024 hovoria, že väčšina školopovinných detí (77 %) sa plánuje zapísať v nadchádzajúcom školskom roku do miestnych škôl. Najbežnejším druhom programov, do ktorých domácnosti, podľa údajov, plánujú zapísať svoje deti, boli bežné triedy v slovenských školách (60 %), po ktorých nasledovali pomocné triedy (18 %). Okrem toho polovica detí vo veku od 2 do 6 rokov zahrnutých do prieskumu uviedla, že navštevujú služby predškolského vzdelávania a starostlivosti o deti na Slovensku.

Pokiaľ ide o ukrajinské dištančné vzdelávanie, 45 % detí v školskom veku má v úmysle pokračovať v tomto spôsobe vzdelávania, zatiaľ čo 12 % sa v čase zberu údajov ešte nerozhodlo.

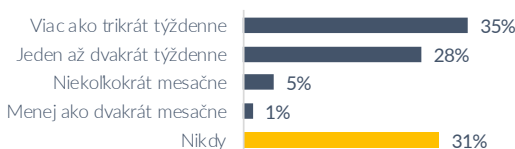

Obrázok č. 6B: POROVNANIE ZÁPISU ŠKOLOPOVINNÝCH DETÍ PODĽA VEKOVÝCH SKUPÍN

Pokiaľ ide o účasť na neformálnom vzdelávaní, výsledky ukazujú, že 31 % detí nikdy nenavštevovalo žiadny program neformálneho vzdelávania, pričom 35 % detí ho navštevovalo s účasťou viac ako trikrát týždenne a 28 % detí s účasťou jeden až dvakrát týždenne. Okrem toho sa zistilo, že 48 % detí malo denne prístup k jednému bezplatnému/plne dotovanému zdravému plnohodnotnému školskému jedlu.

Obrázok č. 6C: PODIEL ŠKOLOPOVINNÝCH DETÍ PODĽA ÚČASTI NA NEFORMÁLNO M VZDELÁVANÍ

POZNÁMKA: Školská dochádzka sa na Slovensku riadi zákonom č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon), ktorý ustanovuje, že deti cudzincov s povoleným pobytom na území Slovenskej republiky a deti žiadateľov o azyl alebo utečencov majú nárok na vzdelávanie na rovnakých podmienkach ako občania Slovenskej republiky, pre ktorých je povinná školská dochádzka vo veku od 6 do 16 rokov. Zatiaľ čo všetky deti utečencov, vrátane tých so štatútom dočasného útočiska, majú zo zákona nárok na rovnaké práva v prístupe k vzdelaniu, ako sa uvádza v smernici EÚ o dočasnej ochrane, súčasný výklad zákona zo strany Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky ustanovuje, že na deti utečencov so štatútom dočasného útočiska, a teda nemajú trvalý pobyt na Slovensku, sa nevzťahuje povinná školská dochádzka, čo výrazne ovplyvnilo ich zápis do slovenských škôl. Okrem toho naďalej krajina čelí veľkým výzvam v otázke školských kapacít, pedagogického personálu, jazykovej podpory a iných podporných programov zameraných na špecifické vzdelávacie potreby, čo vedie k tomu, že deti nie sú do škôl zapísané alebo ich opúšťajú, najmä na úrovni vyššieho základného a nižšieho stredoškolského stupňa.

» Odborný komentár k vzdelávaniu:

Údaje ukazujú, že uvádzaný prístup k vzdelávaniu v akademickom roku 2022/23 pre deti z Ukrajiny vo veku 6 – 17 rokov je na úrovni 68 %, aj keď oficiálny výklad legislatívy na Slovensku je, že základné vzdelanie nie je povinné pre deti, ktoré utiekli z Ukrajiny.¹⁴

Údaje naznačujú, že účasť na neformálnom vzdelávaní je vysoká (63 %). Pri zohľadnení skutočnosti, že dlhé obdobia online vzdelávania môžu viesť k sociálnej izolácii, problémom duševného zdravia a problémom s učením, je potrebná ďalšia analýza s cieľom zistiť, či deti navštevujúce ukrajinské dištančné vzdelávanie majú prístup k programom neformálneho vzdelávania a aký typ programov neformálneho vzdelávania navštevujú. Pre ďalšiu analýzu je dôležitá odpoveď na otázku, či deti z Ukrajiny majú spravodlivý prístup k cenovo dostupnému neformálnemu vzdelávaniu, ktoré organizujú obce na Slovensku (sieť CVČ).

Podľa dostupných údajov sú stále deti, ktoré sú ochotné zapísať sa do slovenských škôl, no čakajú na voľné miesto. Na efektívnejšiu podporu je dôležité identifikovať kľúčové prekážky spojené s konkrétnymi lokalitami. Je dôležité získať presnejšie údaje o tejto skupine detí a o tom, aké sú hlavné prekážky pri ich zápise do školy (kapacity škôl, možnosti škôl poskytnúť podporu deťom so zdravotným znevýhodnením atď.).

Údaje naznačujú, že polovica detí v predškolskom veku je zapísaná do programov predškolského vzdelávania. Tieto údaje je potrebné ešte preveriť, keďže nedávne štúdie o slovenskom systéme vzdelávania v predškolskom veku jednoznačne poukazujú na to, že predškolský systém je preťažený, predškolské zariadenia stále vyvíjajú inkluzívne postupy zápisu a že nie sú dostatočne citlivé voči potrebám detí a rodín, najmä tých zo zraniteľných skupín. Preto je dôležité analyzovať, či sú tieto služby súčasťou vzdelávacieho systému alebo sú poskytované ako neformálne služby. Bolo by prospešné identifikovať prekážky zápisu do formálnych predškolských zariadení (kapacita, vzdialenosť, cena, nízka kvalita programu, poskytovaná podpora atď.).

Vzhľadom na to, že dve tretiny detí sú vo vzdelávacom systéme na Slovensku, ďalšie sledovanie kvality výučby, inklúzie a podpory, ktoré deti v školách na Slovensku dostávajú, je veľmi dôležité. Je nevyhnutné ďalej skúmať dostupné údaje o 17- a 18-ročných, keďže osoby v tomto veku sú stále považované za deti a podľa ukrajinských učebných osnov musia ukončiť stredoškolské vzdelanie, aby mohli navštevovať terciárne vzdelávanie alebo si zabezpečiť zamestnanie.

Pri zohľadnení výziev, ktorým čelia deti so zdravotným postihnutím vo vzdelávaní, musíme analyzovať všetky dostupné údaje o tejto skupine detí. Veľmi pozitívnym vývojom je, že 48 % detí malo v školách prístup k zdravému stravovaniu. Ďalšia analýza by sa mala zamerať na to, prečo polovica detí nevyužíva v škole prístup k dotovanej zdravej strave.

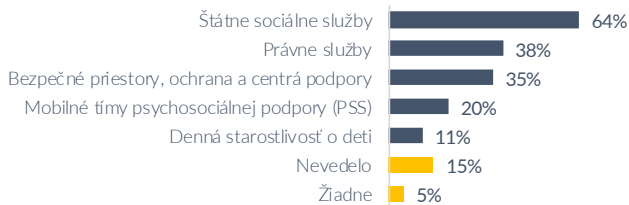
¹⁴ Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (2022). Najčastejšie otázky a odpovede v súvislosti so situáciou na Ukrajine z pohľadu školstva: [online](#)

Ochrana

Väčšina opýtaných domácností (94 %) uviedla, že im bol na Slovensku udelený štatút dočasného útočiska, zatiaľ čo 6 % nepožiadalo a neplánuje oň požiadať, alebo radšej neodpovedalo. Celkovo 7 % domácností uviedlo, že počas procesu podávania žiadostí čelilo určitým ťažkostiam, pričom najviac skloňovanými boli dlhé rady. V súvislosti s dokladmi len 1 % domácností uviedlo, že má aspoň jedného člena/členku bez preukazu totožnosti.

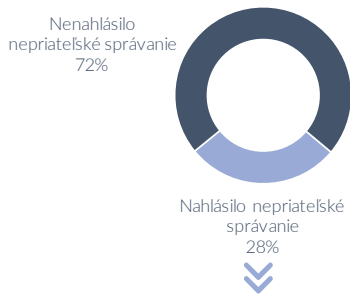
Väčšina domácností uviedla, že vie o službách poskytovania ochrany v oblasti svojho bydliska (85 %) vrátane štátnych sociálnych služieb (64 %), právnych služieb (38 %) a bezpečných priestorov (35 %).

Obrázok č. 7: PODIEL DOMÁCNOSTÍ PODĽA INFORMOVANOSTI O SLUŽBÁCH POSKYTOVANIA OCHRANY [uz.ot.]

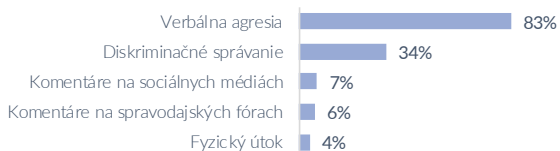

Pri otázkach na sociálnu súdržnosť 28 % domácností uviedlo, že od príchodu na Slovensko zažili napätie v hostiteľskej komunite, pričom boli vystavení najmä verbálnej agresii, diskriminačnému správaniu, komentárom na sociálnych sieťach a spravodajských fórach, ako aj fyzickým útokom (pozri obrázok č. 8 a 8A).

Obrázok č. 8: PODIEL DOMÁCNOSTÍ PODĽA VNÍMANIA NEPRIATELSKÉHO SPRÁVANIA

Obrázok č. 8A: PODIEL DOMÁCNOSTÍ PODĽA TYPU NEPRIATELSKÉHO SPRÁVANIA [uz.ot.]

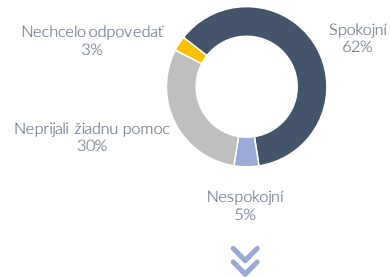
Respondenti a respondentky spomínajúci takéto správanie uviedli, že najčastejšími príčinami bol ich štatút utečenca/utečenky (71 %), etnická príslušnosť (41 %), súperenie o zdroje (19 %), kultúrne rozdiely (15 %) a súperenie o prácu (8 %).

Utečencom a utečenkám bola taktiež položená otázka o vnímaní bezpečnosti na Slovensku. Viac ako 90 % mužov a žien uviedlo, že sa cítia bezpečne, keď kráčajú sami po zotmení vo svojom okolí.

Zodpovednosť voči dotknutým ľuďom

Na otázku o pomoci, ktorú dostali za posledné 3 mesiace, 62 % opýtaných uviedlo, že sú s ňou spokojní, 30 % uviedlo, že pomoc nedostali, zatiaľ čo 5 % uviedlo, že nie sú spokojní s poskytnutou pomocou. Hlavnými dôvodmi nespokojnosti bolo, že pomoc nebola dostatočná, nepostačovala alebo nebola dostatočne častá (56 %), kvalita poskytovaných služieb bola nízka (26 %) a pomoc neprišla včas, respektíve dodanie pomoci meškalo (15 %). Najčastejšími druhmi pomoci, ktorú respondenti a respondentky uvádzajúci nespokojnosť dostali, bola humanitárna finančná pomoc (27 osôb), nasledovaná distribúciou humanitárnej pomoci (9 respondentov).

Obrázok č. 9: PODIEL DOMÁCNOSTÍ PODĽA MIERY SPOKOJNOSTI S POMOCOU

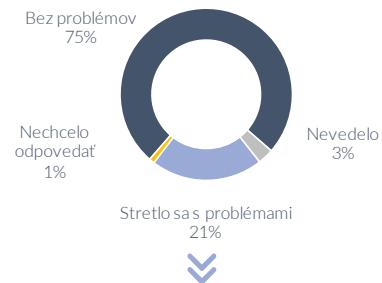

Obrázok č. 9A: PODIEL DOMÁCNOSTÍ HLÁSIACICH NESPOKOJNOSŤ, PODĽA DÔVODU [uz.ot.]

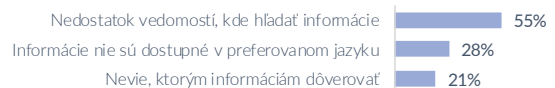

Respondentom bola položená otázka, či sa stretli s nejakými problémami pri prístupe k potrebným informáciám (vrátane informácií o právach a nárokoch a prístupe k službám). V rámci celej vzorky až 75 % uviedlo, že sa nestretli s problémami. Tí, ktorí hlásili ťažkosti, uviedli, že nemajú dostatok vedomostí o tom, kde hľadať informácie (55 %), že informácie nie sú dostupné v ich jazyku (jazykoch) (28 %) a nie sú si istí, ktorým informáciám môžu dôverovať (21 %).

Obrázok č. 10: PODIEL DOMÁCNOSTÍ PODĽA SKÚSENOSTÍ S PRÍSTUPOM K INFORMÁCIÁM

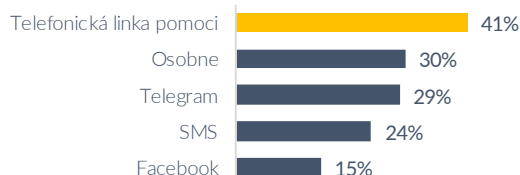

Obrázok č. 10A: PODIEL DOMÁCNOSTÍ HLÁSIACICH PROBLÉMY, PODĽA DÔVODU [uz.ot.]

Na otázku o svojich preferenciách, pokiaľ ide o spätnú väzbu poskytovateľom pomoci týkajúcu sa kvality, množstva a vhodnosti prijatej pomoci, respondenti a respondentky uviedli, že zavolajú na linku pomoci (41 %), vyjadria sa osobne (30 %) alebo prostredníctvom platformy Telegram (29 %).

Obrázok č. 11: PODIEL DOMÁCNOSTÍ PODĽA PREFEROVANÉHO SPÔSOBU POSKYTOVANIA SPÄTNEJ VÄZBY [uz.ot.]

Pokiaľ ide o bezpečné a dôverné komunikačné kanály na získanie informácií, vyhľadanie pomoci alebo nahlásenie problémov (vrátane citlivých otázok v rámci komunity), 80 % respondentov uviedlo, že majú neobmedzený prístup. Okrem toho 76 % uviedlo, že dostali primeranú odpoveď prostredníctvom oznamovacích kanálov, ako sú tiesňové linky, komunitné strediská, komunitní dobrovoľníci a miestne výbory.

» Odborný komentár v oblasti ochrany:

Údaje potvrdzujú, že vláda SR poskytla utečencom a utečenkám z Ukrajiny všeobecne účelný prístup k dokumentácii vo forme štatútu dočasného útočiska. Rozhodujúce je, že tento štatút zahŕňa prístup k rôznym právam v súlade so smernicou EÚ o dočasnej ochrane, ako je vzdelanie, zamestnanie, zdravotná starostlivosť a sociálna ochrana. Zároveň typ „tolerovaného pobytu“ spojený so štatútom dočasného útočiska predstavuje pre niektoré z týchto práv praktické prekážky. Držitelia štatútu dočasného útočiska napríklad nepodliehajú povinnej školskej dochádzke detí, nemôžu byť samostatne zárobkovo činnými osobami alebo nemajú prístup k všetkým sociálnym výhodám. Chýbajúci fyzický doklad totožnosti tiež v praxi sťažuje prístup k niektorým právam. Dočasný charakter štatútu navyše vyvoláva obavy utečencov a utečieniek o budúcnosť ich medzinárodnej ochrany na Slovensku a môže brániť dlhodobjším pracovným záväzkom.

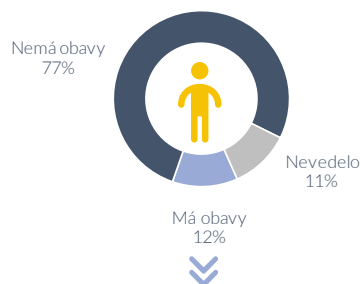
V prípade prioritných potrieb nastáva posun od potravinovej pomoci, ubytovania a zamestnanosti ako hlavných potrieb hlásených v roku 2022 k zdravotnej starostlivosti, podpore zamestnanosti a živobytia a jazykovým kurzom v roku 2023, čo odráža vyvíjajúcu sa utečeneckú situáciu na Slovensku. Kontext sa zmenil z núdzovej situácie vyžadujúcej si naliehavú humanitárnu podporu spojenú so základnými potrebami na dlhodobjšiu situáciu charakterizovanú zvýšeným významom začlenenia utečencov a utečieniek do miestnych služieb a hostiteľskej komunity vo všeobecnosti, vrátane posilnenia sociálnej súdržnosti a prístupu k dôstojnému zamestnaniu.

Ochrana detí

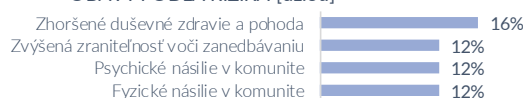
Z celkového počtu detí do 5 rokov (137) pri 97 % sa zaregistrovalo ich narodenie na miestnom úrade, či už na Ukrajine alebo na Slovensku. Z 50 % domácností s aspoň jedným dieťaťom 8 % uviedlo, že sú osamelé, iba v dvoch z nich bol hlavným žiteľom muž. Okrem toho iba 1 % domácností s aspoň jedným dieťaťom uviedlo, že hlavou domácnosti je staršia osoba a rovnaké percento reprezentuje domácnosti s dieťaťom, ktoré nepatrí do základnej rodiny, ale o ktoré sa starajú poručníci. Rovnaké percento sa vzťahuje na domácnosti, ktoré vedie osoba vo veku do 25 rokov. Malé percento domácností s aspoň jedným dieťaťom (1 %) uviedlo, že na čele domácnosti je osoba so zdravotným postihnutím.

Respondenti a respondentky odpovedali aj na riziká, ktorým čelia dievčatá a chlapci na Slovensku. V oboch prípadoch približne jedna desatina domácností uviedla, že má špecifické obavy (13 % dievčat a 12 % chlapcov). Ďalšia analýza v oblasti typu ubytovania uvádzaného domácnosťou naznačuje nárast týchto percent v prípade spoločného bývania (17 % dievčat a 18 % chlapcov), ako aj obavy chlapcov žijúcich v kolektívnych strediskách a obavy dievčat v hoteloch resp. hosteloch (14 % v oboch prípadoch).

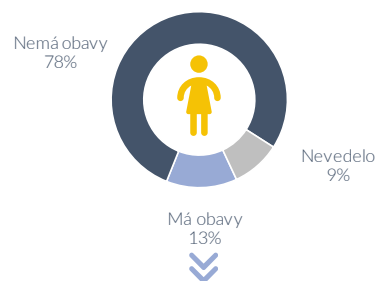
Obrázok č. 12: PODIEL DOMÁCNOSTÍ PODĽA OBÁV Z RIZÍK, KTORÝM ČELIA CHLAPCI

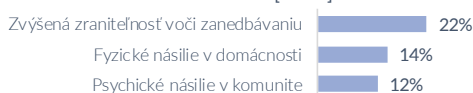
Obrázok č. 12A: PODIEL DOMÁCNOSTÍ HLÁSIACICH OBAVY PODĽA RIZIKA [uz.ot.]

Obrázok č. 13: PODIEL DOMÁCNOSTÍ PODĽA OBÁV Z RIZÍK, KTORÝM ČELIA DIEVČATÁ

Obrázok č. 13A: PODIEL DOMÁCNOSTÍ HLÁSIACICH OBAVY PODĽA RIZIKA [uz.ot.]

Najčastejším rizikom u chlapcov bolo zhoršené duševné zdravie a psychosociálna pohoda, po ktorom nasledovala zvýšená zraniteľnosť voči zanedbávaniu, psychické násilie v komunite a fyzické násilie v komunite.

Pokiaľ ide o riziká, ktorým čelia dievčatá, tri hlavné hlásené riziká boli zvýšená náchylnosť na zanedbávanie, fyzické násilie v domácnosti a psychické násilie v komunite.

Ďalšia analýza naznačuje, že celkové duševné zdravie chlapcov a dievčat a ich psychosociálna pohoda boli vo väčšej miere zaznamenané v kolektívnych strediskách a spoločných ubytovacích zariadeniach, zatiaľ čo zvýšená zraniteľnosť voči zanedbávaniu sa objavila v spojitosti so súkromným ubytovaním, hotelmi alebo hostelmi.

Celkovo väčšina respondentov a respondentiek (96 %) uviedla, že vie o službách, ktoré kontaktovať a u ktorých nahlásiť prípady násilia páchaného na deťoch. Hlavnou službou, ktorú tieto respondenti a respondentky uvádzali, bola polícia (95 %), po nej nasledovala vláda, linka pomoci a mimovládne organizácie so 17 % a 14 %. To predstavuje významný nárast v porovnaní s výsledkami MSNA z roku 2022 (5 % pre linku pomoci-NGO).

96%

domácností uviedlo, že vedie o službách, ktoré kontaktovať na hlásenie prípadov násilia páchaného na deťoch

» Odborný komentár v oblasti ochrany detí:

Deti utečencov a utečieniek sú náchylné na zhoršenie duševného zdravia v dôsledku vystavenia traumatickým udalostiam v minulosti a náročným životným podmienkam v hostiteľskej krajine. Riziká zanedbania môžu vyplývať z ekonomických problémov opatrovateľov a opatrovateliek spojených s obmedzeným prístupom k starostlivosti o deti alebo k vzdelaniu, negatívnymi mechanizmami na zvládanie traumy alebo odlúčením od rodičov alebo bežných opatrovníkov a opatrovníčok. Na Slovensku je naďalej kľúčové posilniť postupy určovania najlepšieho záujmu pri pridelení zákonných zástupcov utečeneckým deťom bez sprievodu a odlúčených detí. V 1 % rodín je dieťa s opatrovníkom, v 1 % rodín sa o dieťa stará staršia osoba a v ďalšom 1 % osoba so zdravotným postihnutím. Tieto rodiny a deti vyžadujú neustálu podporu pri zmierňovaní možných rizík ochrany. Celkovo môžu deti čeliť diskriminácii a násilii na základe svojej národnosti, právneho postavenia alebo sociálno-ekonomickej situácie. Všetky tieto riziká sa odrážajú v údajoch súvisiacich s obavami o bezpečnosť utečeneckých detí.

Zistenia naznačujú, že jedna desatina dievčat a chlapcov je ohrozená nejakou formou zneužívania. Zistenia tiež

naznačujú, na čo je potrebné zamerať väčšiu pozornosť systému ochrany detí, a vykresľujú profil zraniteľnosti podľa typu bydliska a pohlavia. Dievčatá a chlapci čelia väčším rizikám ochrany, ak žijú v kolektívnych ubytovacích strediskách a hoteloch alebo hosteloch, čo naznačuje potrebu cielenejšieho programovania, preventívnych služieb a služieb reakcie v týchto prostrediach. Zatiaľ čo dievčatá a chlapci čelia rizikám fyzického a psychického zneužívania ako prevládajúceho rizika, rodovo špecifická dôležitosť potreby duševného zdravia a psychosociálnej podpory u chlapcov a zanedbávanie u dievčat je dosť význačná. Zistenia si vyžadujú cielenejšie programovacie prístupy na ďalšie pochopenie a riešenie potrieb podpory MHPSS pre chlapcov. Potreba ochrany dievčat (najmä tých, ktoré žijú v hoteloch a hosteloch) a odhalenie rizík zanedbávania si vyžaduje ďalšiu pozornosť.

Takmer univerzálna znalosť (96 %) spôsobov nahlasovania rizík ochrany detí je povzbudzujúca. Pozitívne je aj to, že respondenti a respondentky vedie o podávaní sťažností vnútroštátnym orgánom (vrátane polície a iných všeobecne definovaných vládnych služieb). Keď sa však pozrieme na najpravdepodobnejšie riziká ochrany detí identifikované respondentmi, len zanedbávanie a určité formy fyzického alebo psychického násilia by boli kvalifikované na nahlásenie polícii a vládny službám (napr. ochrana detí/sociálna a právna ochrana). V súčasnom prostredí služieb na Slovensku by väčšinu ostatných potrieb – najmä potreby duševného zdravia a psychosociálnej podpory – museli riešiť poskytovatelia služieb občianskej spoločnosti vrátane poskytovateľov tiesňových liniek.

Zistenia prieskumu vyzývajú na zabezpečenie toho, aby „strana ponuky“ systému bola pripravená podporovať deti s prihliadnutím na vek a pohlavie, kvalitné služby dostupné v ukrajinskom jazyku poskytujúce silnú zákonnú reakciu na riziká ochrany detí a potrebné služby podporované občianskou spoločnosťou. Ďalej je dôležité analyzovať vnútroštátne údaje o hláseniach prijatých a riešených políciou a orgánmi sociálnoprávnej ochrany týkajúce sa násilia, zanedbávania a iných foriem násilia páchaného na deťoch. Diskusie o pripravenosti systému reagovať na aktuálne potreby sú ďalším krokom. Rovnaký akčný bod sa môže vzťahovať na tiesňové linky podporované národnými a občianskymi organizáciami, ako aj iné služby schopné reagovať na najčastejšie hlásené riziká ochrany detí.

Rodovo podmienené násilie

V opýtaných domácnostiach 73 % respondentov a respondentiek uviedlo, že vedľa, ako sa dostať k dostupným službám GBV na Slovensku. Ďalšia analýza uvádza nárast povedomia na 79 % v prípade mužov a 71 % u žien. Služby, ktoré opýtaní najviac poznali, boli zdravotnícke služby (87 %) a služby bezpečnosti a ochrany (86 %). Ostatné špecializované služby, ako napríklad právna pomoc, špecializovaná psychosociálna podpora a špecializované linky pomoci, sa javili ako menej známe.

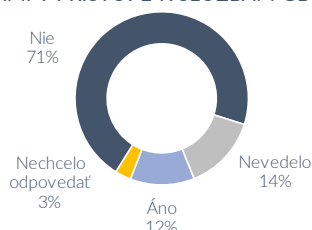

73%
opýtaných uviedlo, že vedľa, ako sa dostať k dostupným službám GBV na Slovensku

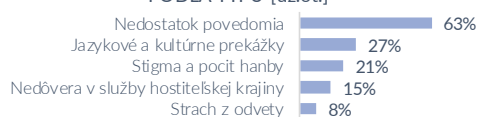
Napriek vysokému percentu opýtaných, ktorí uviedli, že vedľa, ako získať prístup aspoň k niektorým dostupným službám GBV, 12 % z nich uviedlo, že pri pokuse o ich získanie čelili prekážkam.

Respondenti a respondentky uviedli nedostatočnú informovanosť a jazykové a kultúrne prekážky pri oslovovaní služieb GBV, ako aj strach zo stigmatizácie a nedostatok dôvery voči miestnym službám GBV a ich poskytovateľom. Menší podiel opýtaných (8 %) uviedol, že pociťuje strach z odvety zo strany páchatela.

Obrázok č. 14: PODIEL DOMÁCNOSTÍ PODĽA SKÚSENOSTÍ S PREKÁŽKAMI V PRÍSTUPE K SLUŽBÁM GBV

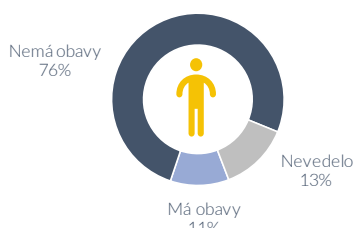

Obrázok č. 14A: PODIEL DOMÁCNOSTÍ HLÁSIACICH BARIÉRY PODĽA TYPU [uz.ot.]

Podobné výsledky sa dosiahli v súvislosti s hláseniami obavami o bezpečnosť a ochranu mužov a žien (13 % mužov a 11 % žien).

Obrázok č. 15: PODIEL DOMÁCNOSTÍ PODĽA OBÁV O BEZPEČNOSŤ A OCHRANU, KTORÝM ČELIA MUŽI

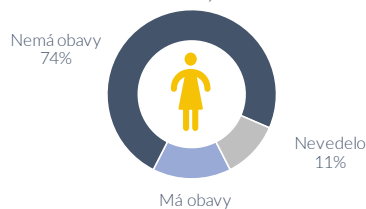

Obrázok č. 15A: PODIEL DOMÁCNOSTÍ HLÁSIACICH OBÁV PODĽA TYPU [uz.ot.]

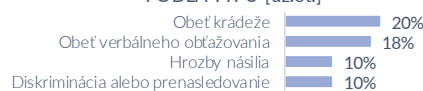

Mierny nárast je zaznamenaný v oboch prípadoch pre domácnosti žijúce v spoločných ubytovacích zariadeniach a kolektívnych strediskách. Medzi najčastejšie obavy opýtaných patrilo okradnutie, verbálne obťažovanie a vyhrážanie sa násillím. Pri rizikách spojených s mužmi sa spomínalo aj obchodovanie s ľuďmi a u žien to bola zase diskriminácia a prenasledovanie.

Obrázok č. 16: PODIEL DOMÁCNOSTÍ PODĽA OBÁV O BEZPEČNOSŤ A OCHRANU, KTORÝM ČELIA ŽENY

Obrázok č. 16A: PODIEL DOMÁCNOSTÍ HLÁSIACICH OBÁV PODĽA TYPU [uz.ot.]

Odborný komentár v oblasti rodovo podmieneného násillia:

MSNA bolo navrhnuté tak, aby nezhrmažďovalo citlivé alebo dôverné údaje o GBV, a preto nemusí odrážať prevalenciu problémov, ako je domáce násillie a násillie medzi partnermi v rámci utečeneckej populácie. Rovnako muži aj ženy v oblasti bezpečnosti za hlavné obavy uvádzajú okradnutia, verbálne obťažovanie a v menšej miere hrozby násillia, obchodovanie s ľuďmi a diskrimináciu alebo prenasledovanie. Skutočnosť, že GBV nebolo identifikované medzi hlavnými bezpečnostnými obavami žien, napriek tomu, že domáce násillie je všeobecne štatisticky hlavným bezpečnostným rizikom pre ženy, neznamená, že utečenkyn, vzhľadom na jedinečnú zraniteľnosť súvisiacu s núteným vysídlením, nečelia zvýšenému riziku GBV.

Otázky MSNA súvisiace s GBV sa zameriavali na všeobecnú úroveň povedomia o dostupných službách v oblasti zdravia, psychosociálnej podpory, bezpečnosti a ochrany, právnej pomoci, ako aj liniek dôvery špecifických pre GBV. Vysoké percento opýtaných, ktorí uvádzajú informovanosť o dostupných zdravotných službách a sociálnych a bezpečnostných službách (viac ako 85 % v oboch prípadoch), možno interpretovať tak, že predstavuje vysokú úroveň informovanosti o tom, kde a ako sa dostať k nemocniciam a polícii, neodkazuje však na služby špecificky zamerané na GBV. Výsledky sú podstatne nižšie, pokiaľ ide o právnu pomoc (65 %) a psychosociálnu podporu (62 %).

Len 49 % opýtaných uviedlo, že pozná konkrétnu linku pomoci, čo naznačuje, že úroveň povedomia o službách špecifických pre GBV je medzi utečenkami a utečenkami naďalej nízka. Nutné je poznamenať, že samotná informovanosť o službách súvisiacich s GBV medzi hostiteľskou komunitou podľa Eurobarometra¹⁵ z roku 2016 bola len 44 %. Nedostatočná informovanosť o službách GBV nie je jedinou prekážkou, ktorú opýtaní označili za prekážku v prístupe k službám GBV. Ďalšími problémami boli jazykové problémy, ako aj stigma, hanba, nedostatok dôvery a strach z odplaty.

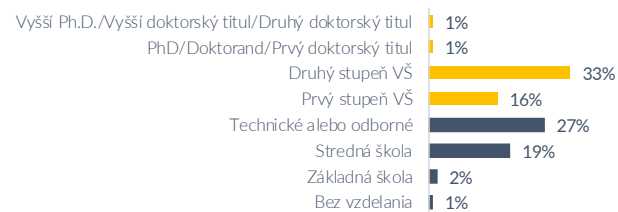
¹⁵ Eurobarometer; [online](#)

Ekonomická zraniteľnosť a živobytie

Živobytie a inklúzia:

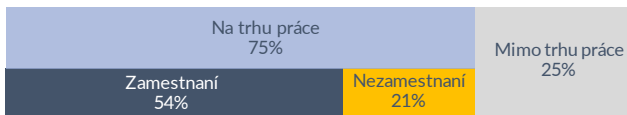
Pozoruhodné zistenie znázornené na obrázku č. 17 ukazuje, že viac ako polovica opýtaných má, podľa údajov, vysokoškolské vzdelanie (51 %) s vyšším percentom u žien (56 %). To by sa mohlo premietnuť do vysokej miery zamestnatelnosti v kľúčových odvetviach slovenskej ekonomiky s možnými existujúcimi medzarami na trhu.

Obrázok č. 17: PODIEL DOMÁCNOSTÍ PODĽA NAJVVYŠŠIEHO DOSIAHNUTÉHO VZDELANIA

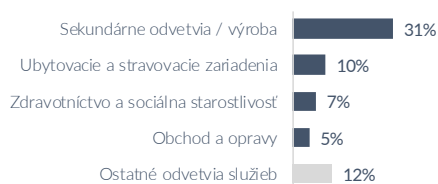
V čase zberu údajov bolo 75 % opýtaných osôb v domácnosti v produktívnom veku aktívnych na slovenskom trhu práce, pričom 54 % bolo zamestnaných (v prípade žien s nižším podielom 52 %) a 21 % bolo nezamestnaných (ale v produktívnom veku a práceschopných). Priemerný týždenný pracovný čas zamestnaných osôb bol 36 hodín.

Obrázok č. 18: PODIEL ČLENOV DOMÁCNOSTI V PRODUKTÍVNOU VEKU PODĽA ČINNOSTI

Väčšina utečencov a utečienok aktívnych na trhu práce uviedla, že pracujú v sektoroch sekundárneho priemyslu a výroby, po ktorých nasledujú oblasti, ako sú pohostinské a zdravotnícke služby v prípade žien a stavebníctvo výhradne v prípade mužských respondentov.

Obrázok č. 19: PODIEL ZAMESTNANÝCH ČLENOV DOMÁCNOSTI PODĽA SEKTOROV MOMENTÁLNEHO ZAMESTNANIA

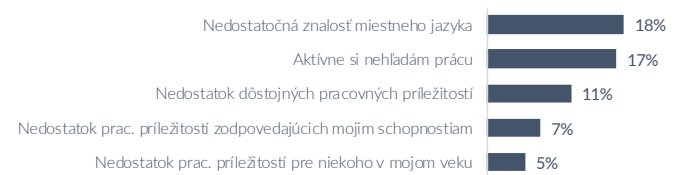
Okrem toho 87 % osôb z domácností, ktoré konštatovali, že sú v čase hodnotenia zamestnané, uviedlo, že sú formálne zamestnané a majú písomnú pracovnú zmluvu, zatiaľ čo 11 % uviedlo, že pracujú bez písomnej zmluvy. Zvyšné 2 % nevedeli alebo radšej neodpovedali.

POZNÁMKA: Zamestnané osoby sú osoby v produktívnom veku (15 – 64 rokov), ktoré sú zamestnané, majú vlastný podnik alebo pracujú v rodinnom podniku. Za nezamestnaných sa považujú osoby v produktívnom veku (15 – 64 rokov), ktoré si hľadajú prácu a zároveň sú pripravené nastúpiť do práce do 14 dní. Mimo trhu práce sa nachádzajú aj osoby v produktívnom veku, ktoré nespádajú do uvedených kategórií (zvyčajne osoby s vážnym zdravotným stavom, na rodičovskej dovolenke a študenti a študentky bez práce).

¹⁶ Systém sociálnej ochrany zahŕňa rôzne príspevky (napr. materská dovolenka, dôchodky, dávky v hmotnej núdzi).

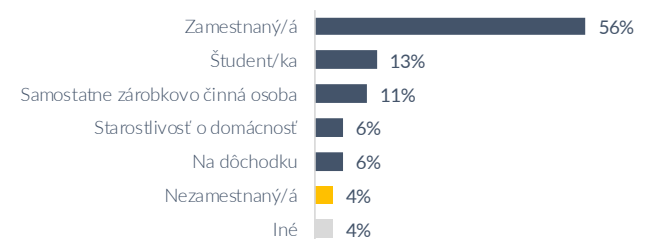
Zo zostávajúcich 21 % opýtaných, ktorí boli aktívni na trhu práce, ale v čase hodnotenia boli nezamestnaní, väčšina uviedla, že hlavnými dôvodmi, prečo si nenašli prácu, boli jazykové prekážky a nedostatok pracovných príležitostí v súlade s ich profilmi a predstavami. 17 % tiež uviedlo, že v čase zberu údajov aktuálne nehľadali zamestnanie.

Obrázok č. 20: PODIEL NEZAMESTNANÝCH ČLENOV DOMÁCNOSTI PODĽA DÔVODOV NEZAMESTNANOSTI

Viac ako polovica členov a členiek domácnosti uviedla, že pred odchodom z Ukrajiny bola zamestnaná (56 %), samostatne zárobkovo činnou osobou (11 %) alebo študovala (13 %). Okrem toho 6 % uviedlo, že sa venovalo domácim povinnostiam a 6 % už odišlo do dôchodku. Najčastejšími sektormi pracovných skúseností alebo školení utečencov a utečienok boli sekundárne odvetvia (výroba), školstvo, zdravotníctvo a financie.

Obrázok č. 21: PODIEL ČLENOV DOMÁCNOSTI PODĽA HLAVNÝCH ČINNOSTÍ PRED ODCHODOM Z UKRAJINY

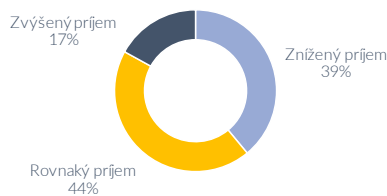
Čo sa týka systémov sociálnej ochrany¹⁶, 21 % opýtaných osôb uviedlo, že sú poistené v rámci slovenského systému sociálneho poistenia, zatiaľ čo 5 % je stále krytých ukrajinským systémom sociálnej ochrany. Okrem toho 2 % domácností uviedlo, že sa na ne vzťahujú oba systémy sociálneho zabezpečenia.

Dôležitým ukazovateľom získaným z hodnotenia je časť mladých ľudí, ktorí sú NEET (nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy), čo sa môže pretaviť do potenciálnej budúcej zraniteľnosti. Údaje ukazujú, že 12 % mladých ľudí vo veku 15 – 24 rokov uviedlo, že v čase zberu údajov boli NEET. 47 % z nich však uviedlo vysokoškolské vzdelanie a 40 % stredoškolské vzdelanie. Hlavnými prekážkami v prístupe k zamestnaniu u tejto skupiny obyvateľstva bolo, že si aktívne nehľadajú prácu a ich neznalosť miestneho jazyka.

Ekonomická spôsobilosť:

Z hodnotenia vyplynulo, že 77 % opýtaných osôb malo na Slovensku prístup k finančným službám, ako je bankový účet alebo účet vo formálnej finančnej inštitúcii. Dodatočná analýza podľa veku ukazuje významný rozdiel: 81 % respondentov a respondentiek vo veku 18 – 59 rokov uviedlo, že má prístup k finančným službám, pričom v prípade respondentov a respondentiek starších ako 60 rokov to bolo len 60 %. Pokiaľ ide o zmeny v príjmoch domácností v porovnaní s rokom 2022, 56 % opýtaných osôb samo uviedlo, že došlo k zmene, ktorou bol pokles úrovne príjmu v 39 % prípadov a nárast len u 17 %.

Obrázok č. 22: PODIEL DOMÁCNOSTÍ PODĽA ZMIEN V PRÍJME V POROVNANÍ S PREDCHÁDZAJÚCIM ROKOM

V rámci domácností, ktoré zaznamenali negatívnu zmenu vo svojich príjmoch, boli ako hlavné príčiny uvádzané zvýšené výdavky v dôsledku neočakávaných udalostí (napr. účty za lekársku starostlivosť, mimoriadne udalosti v rodine) (43 %) a znížený príjem (42 %).

Utečencom a utečenkám sa položila aj otázka na ich výdavky a príjmy za posledných 30 dní. Priemerný získaný príjem domácnosti bol 587 EUR, pričom priemerné výdavky boli 538 EUR. Okrem toho, najbežnejšími kategóriami výdavkov boli potraviny, zdravie a hygiena.

Potravinová bezpečnosť a stratégie zvládania:

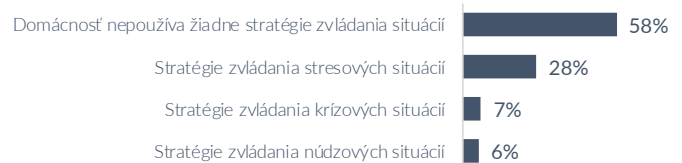
Analýza poskytuje skóre spotreby potravín¹⁷ (FSC), ktoré sa často používa ako zložený ukazovateľ založený na diverzite stravovania domácností, frekvencii konzumácie potravín a relatívnych nutričných hodnotách rôznych skupín potravín. Až 97 % domácností na Slovensku dosiahlo prijateľné výsledky FSC. Napriek tomu 3 % dosiahli hraničné alebo slabé výsledky.

Niektoré domácnosti uviedli, že mali ťažkosti s pokrytím základných životných potrieb a 42 % z nich uviedlo, že sa za posledný mesiac zapojili do negatívnych alebo škodlivých spôsobov zvládania situácie z dôvodu nedostatku jedla alebo peňazí. Najviac spomínanými negatívnymi mechanizmami zvládania bolo miňanie úspor.

Navyše, na meranie ťažkostí, ktorým čelia domácnosti v dôsledku nedostatku potravín, prieskum zahŕňal informácie o indexe stratégií zníženého zvládania (Reduced Coping Strategies Index RCSI)¹⁸, ktorý meria frekvenciu a závažnosť správaní pri konzumácii potravín, ku ktorému domácnosť musela pristúpiť z dôvodu nedostatku potravín počas 7 dní pred prieskumom.

Celkovo 58 % domácností nepredložilo prijatie stratégií zvládania; 28 % však uviedlo stratégie na zvládanie stresu, najmä miňanie úspor a zmenu ubytovania s cieľom znížiť náklady na prenájom. Stratégie zvládania krízy boli identifikované pre 7 % domácností v podobe predaja aktív a zníženia výdavkov na vzdelávanie a zdravotníctvo. Zvyšných 6 % domácností prezentovalo stratégie zvládania núdzových situácií pre nízky zdroj príjmu (nelegálna práca alebo vysoko rizikové zamestnanie).

Obrázok č. 28: PODIEL DOMÁCNOSTÍ PODĽA INDIKÁTORA RCSI

» Odborný komentár v oblasti ekonomickej zraniteľnosti a živobytia:

Analýza ekonomickej zraniteľnosti a živobytia odкрýva nevyužitú príležitosť na využitie potenciálu ľudí s vysokoškolským vzdelaním a technickým a odborným vzdelaním. Zabezpečenie primeraného začlenenia by mohlo posilniť trh práce a prispieť k miestnej ekonomike. Riešenie problému nadmernej kvalifikácie sa v tomto kontexte stáva prvoradým, čo si vyžaduje strategický prístup na zosúladenie úrovni vzdelávania s primeranými pracovnými príležitosťami.

Obavy pretrvávajú v súvislosti s primeranými pracovnými príležitosťami a ako relevantný problém sa javí fenomén nadmernej kvalifikácie, keď sa jednotlivci ocitnú na pozíciách pod úrovňou ich vzdelania a zručností. Vyriešenie tohto problému si vyžaduje rôzne riešenia, ako sú programy prispôbenej odbornej prípravy, mentorské iniciatívy alebo ďalšie posilňovanie politík na podporu uznávania diplomov a osvedčení, čím sa zabezpečí, že kvalifikácie budú na trhu práce primerane ohodnotené.

¹⁷ Skóre spotreby potravín FSC: [online](#)

¹⁸ Index stratégií zníženého zvládania (RCSI): [online](#)

Okrem toho naliehavá potreba lepšieho prístupu k nástrojom, ako je sociálny podnik, alebo lepší prístup k už existujúcej finančnej podpore zamestnateľnosti osôb so zdravotným postihnutím podčiarkuje dôležitosť inkluzívnej hospodárskej politiky a politiky zamestnanosti. Zlepšenie prostredia, ktoré podporuje zamestnávanie osôb so zdravotným postihnutím, prispieva nielen k ich finančnej nezávislosti, ale podporuje aj inkluzívnejšiu a spravodlivejšiu spoločnosť.

Jazykové kurzy sa javia ako stála priorita, zdôrazňovaná ako hlavná prekážka v prístupe k vhodným pracovným príležitostiam pre ľudí na trhu práce, ktorí sú v súčasnosti nezamestnaní. Odstránením jazykových prekážok sa cesta k ekonomickej integrácii stáva plynulejšou a otvára širší rozsah pracovných vyhládok pre jednotlivcov, ktorí čelia jazykovým problémom.

Ďalším identifikovaným problémom je rozšírenosť práce bez písomných zmlúv v utečeneckej komunite, čo predstavuje značné riziko pracovného vykorisťovania. Pozornosť je potrebné zamerať na odstránenie týchto postupov a posilnenie ochrany práce s cieľom zabezpečiť práva pracovníkov a spravodlivé a bezpečné pracovné postupy.

Spolu s výzvami súvisiacimi so zamestnaním existuje priestor na zlepšenie prístupu k finančným službám, najmä pre tých, ktorí sú v súčasnosti z takýchto príležitostí vylúčení, najmä starší ľudia. Preklenutie tejto priepasti je kľúčové na posilnenie finančnej stability a podporu hospodárskej odolnosti.

Celkovo možno konštatovať, že analýza ekonomickej zraniteľnosti a živobytia podčiarkuje potrebu komplexného prístupu, ktorý sa bude zaoberať nielen pracovnými príležitosťami, ale aj štrukturálnymi prekážkami, ktoré bránia posilneniu ekonomickeho postavenia a možnosti živobytia rôznych demografických skupín.

Zdravie

Táto časť poskytuje prehľad zdravotných potrieb domácností vrátane prístupu a prekážok k zdravotnej starostlivosti. Posudzuje aj možnosti členov a členiek domácnosti získať prístup k zdravotnej starostlivosti od príchodu na Slovensko, ako aj znalosti o službách duševného zdravia. Respondentom a respondentkám bol položený aj súbor otázok o zdravotnom stave každej osoby žijúcej v domácnosti.

Prístup:

V čase hodnotenia nemali nezamestnaní utečenci a utečienky so statusom dočasného útočiska prístup k službám zdravotnej starostlivosti. To sa zmenilo od 1. septembra 2023, keď vláda rozšírila plnohodnotnú zdravotnú starostlivosť aj pre nezamestnané osoby so statusom dočasného útočiska.

Zo 47 % domácností, ktoré v čase zberu údajov uviedlo aspoň jednu osobu, ktorá potrebuje zdravotnú starostlivosť, 24 % uviedlo, že za posledných 30 dní nemali prístup k zdravotnej starostlivosti. Hlavnými dôvodmi bola nemožnosť objednania sa v zdravotníckom zariadení, chýbajúce zdravotné poistenie na Slovensku a jazykové prekážky. Prekážky v prístupe k sexuálnemu a reprodukčnému zdraviu uviedli 2 % opýtaných osôb s aspoň jednou ženou v domácnosti.

Obrázok č. 23: PODIEL DOMÁCNOSTÍ S OSOBOU SO ZDRAVOTNÝMI POTREBAMI

V súvislosti s prevalenciou chronických ochorení¹⁹ z 51 % opýtaných osôb s aspoň jedným členom s chronickým zdravotným stavom 22 % uviedlo, že potreby zdravotnej starostlivosti zostali za posledných 30 dní neuspokojené.

Zdravie a výživa detí:

Každá opytovaná osoba s aspoň jedným dieťaťom, dostala otázku, či bolo dieťa očkované proti osýpkam. Výsledky, ktoré sú založené výlučne na spätnej väzbe respondentov, a preto by sa mali interpretovať opatrne, naznačujú, že 72 % detí vo veku 5 a menej rokov bolo očkovaných proti osýpkam, či už

¹⁹ Chronické ochorenie je zdravotný stav alebo choroba, ktorá je pretrvávajúca, dlhotrvajúca a vo všeobecnosti charakterizovaná pomalou progresiou. Napr. diabetes, hypertenzia (vysoký krvný tlak), astma, artritída, chronická obštrukčná choroba pľúc (CHOCHP), srdcové choroby, autoimunitné poruchy a určité mentálne stavy.

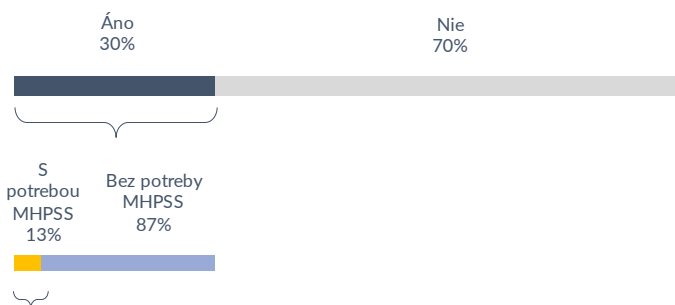
na Slovensku, na Ukrajine alebo v tretej krajine. Okrem toho medzi deťmi vo veku do 6 rokov bolo 54 % nahlásených detí zaočkovaných proti detskej obrne.

Včasné začatie dojčenia u novorodencov podľa odporúčania WHO²⁰ je do jednej hodiny po narodení. Výsledky MSNA ukazujú, že 58 % respondentiek splnilo globálne odporúčanie WHO, zatiaľ čo 16 % uviedlo, že začali s dojčením medzi 1 až 23 hodinami a 16 % po viac ako 24 hodinách. Okrem toho väčšina respondentiek (40 %) uviedla, že v posledných dvoch až troch dňoch okrem materského mlieka aj prikrmovala.

Duševné zdravie a psychosociálna podpora:

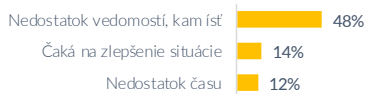
Výsledky analýzy ukazujú, že 30 % domácností uviedlo, že aspoň jedna osoba v domácnosti má problémy s duševným zdravím alebo psychosociálnymi ťažkosťami. Z toho 13 % respondentov uviedlo, že má v domácnosti aspoň jednu osobu, ktorá potrebuje duševnú alebo psychosociálnu podporu. Takmer polovica z nich (48 %) však uviedla, že nemajú prístup k požadovanej podpore MHPSS.

Obrázok č. 24: PODIEL DOMÁCNOSTÍ S OSOBOU, KTORÁ TRPÍ DUŠEVNÝMI A PSYCHOSOCIÁLNYMI PROBLÉMAMI

48 % domácností s osobou, ktorá potrebuje MHPSS, no nemala prístup k podpore MHPSS

PREKÁŽKY V PRÍSTUPE K ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI [uz.ot]

Hlavnými prekážkami prístupu k službám MHPSS boli nedostatok vedomostí o tom, kam ísť, tendencia vyčkať, či sa situácia sama od seba nezlepší a nedostatok času.

Určité zlepšenie osobnej pohody bolo pozorované po prijatí pomoci. Z tých osôb v domácnosti, ktorí požiadali o pomoc cez služby MHPSS, 87 % uviedlo zlepšenie ich životných podmienok.

20 Odporúčania WHO pre dojčenie: [online](#)

POZNÁMKA: Kvôli prevládajúcej stigme spojenej s odhalovaním problémov duševného zdravia v rámci utečeneckej komunity je skutočné percento domácností, ktoré potrebujú duševné a psychosociálne služby, pravdepodobne vyššie, ako sa uvádza. Výsledky MSNA odhalujú, že existuje potreba komunitných intervencií v oblasti duševného zdravia kvôli stigme hľadania tradičnej psychologickéj podpory v rámci komunity. Uprednostňovanie komunitných prístupov môže pomôcť prelomiť bariéry a vytvoriť prostredie, ktoré viac podporuje duševné zdravie a osobnú pohodu. Okrem toho je nevyhnutný prístup k odborníkom a odborničkam v oblasti duševného zdravia a ich dostupnosť, aby bolo možné reagovať na potreby a odporúčania identifikované prostredníctvom podpory komunity.

Výdavky a informovanosť:

Z hľadiska výdavkov domácnosti vykázali mesačné výdavky na zdravie v priemere 12 % z celkových príjmov. Okrem toho 95 % respondentov vedelo o dostupnej podpore súvisiacej so zdravotnou starostlivosťou.

» Odborný komentár v oblasti zdravia:

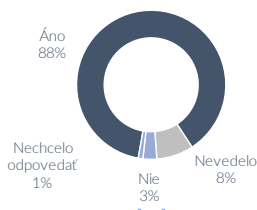
Zdravotná starostlivosť zostáva prioritnou potrebou utečencov a utečieniek z Ukrajiny, pričom skúmané domácnosti najčastejšie uvádzajú služby zdravotnej starostlivosti ako najvyššiu potrebu. Takmer všetci opýtaní poznali podporu súvisiacu so zdravotnou starostlivosťou, ale problémom bol prístup k nej vzhľadom na to, že približne jedna štvrtina domácností s potrebami zdravotnej starostlivosti nemala možnosť služby využívať. Zmeny stavu a pokrytia v spojitosti s dočasným útočiskom predstavujú problém pre prístup k zdravotnej starostlivosti spolu s prekážkami, akými sú administratívne procesy (t. j. objednávanie), chýbajúce zdravotné poistenie v SR a jazykové prekážky. Medzi kľúčové zdravotné problémy zdôraznené výsledkami MSNA patria chronické stavy, očkovanie a duševné zdravie. Ako uvádza MSNA, zaočkovanosť medzi utečeneckými deťmi je nízka, najmä v prípade osýpok a detskej obrny a mala by byť prioritou zdravotníckeho sektora. Partneri v zdravotníckom sektore budú naďalej podporovať vládu pri posilňovaní mechanizmov vedenia a riadenia v zdravotníctve, znižovaní finančných a iných prekážok zdravotnej starostlivosti, presadzovaní využívania informácií o zdraví, aby rozhodnutia boli založené na dôkazoch, v podpore a posilňovaní pracovnej sily v zdravotníctve s cieľom zvýšiť prístup a poskytovanie zdravotnej starostlivosti a zdravotníckych produktov pre ukrajinských utečencov a utečienky a hostiteľské obyvateľstvo na Slovensku.

Duševné zdravie zostáva problémom, takmer tretina domácností uvádza, že majú osobu, ktorá sa cíti tak rozrušená, úzkostná, znepokojená, nahnevána alebo depresívna, že to ovplyvňuje jej každodenné fungovanie. Spomedzi domácností, ktoré uviedli, že majú osobu, ktorá potrebuje podporu MHPSS, asi polovica nemala prístup k podpore MHPSS z dôvodov, ako nevedomosť o tom, kam ísť a vyčkávanie, či sa problém časom nezlepší. Stigma tiež obklopuje stavy duševného zdravia a prispieva k nedostatku hlásenia a vyhľadávania služieb MHPSS. Vláda a partneri by mali pokračovať v budovaní udržateľných kapacít pre podporné služby, propagovať komunitné prístupy a integráciu intervencií medzi sektormi pre MHPSS, okrem budovania kapacít poskytovateľov služieb pre ponúkanie služieb MHPSS na mieru.

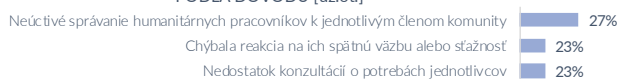
Ochrana pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním (PSEA)

Celkovo 88 % opýtaných osôb uviedlo spokojnosť so správaním humanitárneho personálu v ich okolí. Spomedzi 3 % opýtaných, ktorí uviedli nespokojnosť, boli najčastejšie uvádzanými dôvodmi, že humanitárni pracovníci alebo pracovníčky s jednotlivými členmi komunity zaobchádzali bez úcty (27 %), po poskytnutí spätnej väzby alebo po podaní sťažnosti neboli prijaté žiadne následné opatrenia (23 %) a nedostatok komunikácie zo strany poskytovateľa služieb o potrebách osôb, ktorým mali asistovať (23 %).

Obrázok č. 25: PODIEL SPOKOJNOSTI DOMÁCNOSTÍ S HUMANITÁRNymi PRACOVNÍKMI

Obrázok č. 25A: PODIEL DOMÁCNOSTÍ HLÁSIACICH NESPOKOJNOSŤ, PODĽA DÔVODU [uz.ot.]

Z hľadiska podielu respondentov a respondentiek, ktorí by nahlásili nevhodné správanie humanitárneho personálu, 72 % uviedlo, že by pravdepodobne incident nahlásili. Spomedzi 14 % respondentov a respondentiek, ktorí uviedli, že je nepravdepodobné, že by incident nahlásili, bola hlavnou obavou nedostatok dôvery, že to bude mať zmysel.

» Odborný komentár v oblasti PSEA:

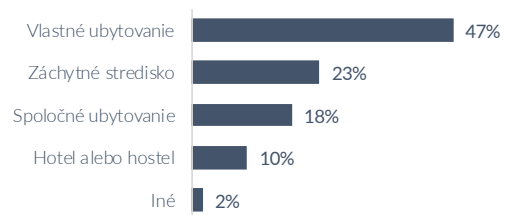
Pomerne vysoké percento utečencov a utečieniek ochotných nahlásiť prípady nevhodného správania humanitárneho personálu naznačuje celkovú dôveru v humanitárnu podporu a služby na Slovensku. Potvrďuje to skutočnosť, že väčšina utečencov a utečieniek (76 %) verí, že obavy o ochranu nahlásené prostredníctvom dostupných kanálov nahlasovania (tiesňová linka, komunitné centrum, komunitní dobrovoľníci) sa stretne s primeranou reakciou. Na udržanie a ďalšie posilnenie tejto dôvery musia humanitárne organizácie naďalej aktívne vyhľadávať spätnú väzbu od utečencov a utečieniek a podľa nej upravovať svoje činnosti a programy. Okrem toho je potrebné, aby organizácie pokračovali vo zvyšovaní povedomia postihnutej populácie o štandardoch správania očakávaných od humanitárneho personálu, o tom, ako možno obavy bezpečne nahlásiť a ako sa s nimi bude zaobchádzať.

Organizácie sú zodpovedné za prevenciu a reagovanie na zlé správanie svojich zamestnancov, najmä sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie. Zatiaľ čo účasť na pravidelných školeniach PSEA a Kódexu správania je povinná pre humanitárny personál, organizácie musia zabezpečiť, aby ich mechanizmy sťažností a reakcie boli v súlade so základnými normami nahlasovania (t. j. bezpečnosť, dôvernosť, transparentnosť, dostupnosť)

Ubytovanie

Výsledky na Slovensku v súvislosti s typom ubytovania odzrkadľovali, že 47 % opýtaných osôb bývalo v čase zberu údajov vo vlastnom, vrátane prenajatých bytov, domov, penziónoch atď., 24 % opýtaných uviedlo, že žije v záchytných strediskách, ktoré predstavujú existujúce budovy (školy, komunitné centrá), ktoré boli zmenené tak, aby poskytovali dočasné prístrešie veľkému počtu ľudí. Zdieľané ubytovanie uviedlo 18 % domácností a zvyšných 10 % opýtaných uviedlo v čase prieskumu ako aktuálne ubytovanie hotely alebo hostely.

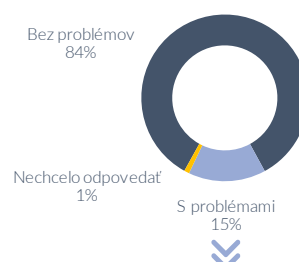
Obrázok č. 26: PODIEL DOMÁCNOSTÍ PODĽA TYPU UBYTOVANIA

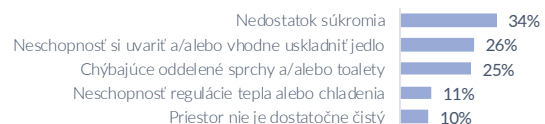
Priemerná veľkosť bývania v Európskej únii je 1,6 izby na osobu²¹, na Slovensku je o niečo nižšia, a to 1,2 izby na osobu. Veľkosť podielu bývania vyplývajúca z analýzy pre skúmanú vzorku je 0,8 izby na osobu. Okrem toho podľa definície dostatočnej obytnej oblasti OSN²² žijú 2 % opýtaných domácností v preľudnených podmienkach.

Pokiaľ ide o životné podmienky v súčasnom ubytovaní, 15 % opýtaných uviedlo problémy vrátane nedostatočného súkromia (34 %), neschopnosti si uvariť a/alebo vhodne uskladniť jedlo (26 %), chýbajúcich oddelených sprch a/alebo toaliet (25 %), neschopnosti regulovať teplo alebo chlad (11 %) a nedostatočnej čistoty priestoru (10 %).

Obrázok č. 27: PODIEL DOMÁCNOSTÍ PODĽA ŽIVOTNÝCH PODMIENOK V SÚČASNOM UBYTOVANÍ

Obrázok č. 27A: PODIEL DOMÁCNOSTÍ HLÁSIACICH PROBLÉMY PODĽA TYPU [uz.ot.]

Zber údajov sa uskutočnil počas letného obdobia. Napriek tomu sa zbierali aj informácie o príprave na zimu. Problémy s vykurovaním, izoláciou a/alebo dostupnosťou teplej vody uviedlo celkovo 6 % opýtaných, z čoho sa odvodzuje ich nedostatočná príprava na zimné obdobie.

²¹ Veľkosť bývania v EÚ 2021: [online](#)

Definícia preplnenia podľa UN-Habitat nastáva, ak na obývateľnú miestnosť pripadajú viac ako traja ľudia: [online](#)

Výdavky a zabezpečenie držby:

Zaistenie ubytovania predstavovalo priemerné výdavky za prenájom ubytovania 391 EUR na domácnosť vo vlastnom prenájme. (Priemerná hodnota výdavkov je 400 EUR)

Pokiaľ ide o hlavné podmienky ubytovania, 84 % opýtaných osôb uviedlo, že za ubytovanie v čase hodnotenia neplatili (dotované ubytovanie – vládny program, NGO, ubytovanie u miestnej osoby/rodiny (v nepríbuznom vzťahu) alebo podobne), nasledovalo 8 % opýtaných, ktorí platia len časť nákladov (ubytovanie dotované vládou alebo ubytovanie u príbuzných či blízkych priateľov), a len 7 % platí celé náklady na ubytovanie (nájom, energie, hypotéka). Nasledovalo 1 % domácností, ktorým ubytovanie dotoval zamestnávateľ.

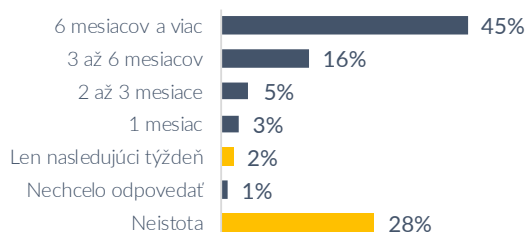
Obrázok č. 28: PODIEL DOMÁCNOSTÍ PODĽA USPORIADANIA UBYTOVANIA

Okrem toho z domácností, ktoré platia za ubytovanie, 68 % uviedlo, že sú schopné platiť mesačné nájomné načas, 6 % uviedlo, že zaplatili raz alebo dvakrát neskoro v dôsledku určitých ťažkostí a 2 % zažili finančnú tieseň a uviedlo, že platia neskoro každý mesiac.

Takmer polovica respondentov a respondentiek (45 %) uviedla, že má zabezpečené ubytovanie na obdobie dlhšie ako 6 mesiacov a 26 % až na 6 mesiacov od dňa opýtania. Napriek tomu si významná časť opýtaných osôb (28 %) nebola istá krátkodobými plánmi ubytovania svojej domácnosti.

Obrázok č. 29: PODIEL DOMÁCNOSTI PODĽA PLÁNU KRÁTKODOBÉHO UBYTOVANIA

V skutočnosti 2 % domácností uviedlo, že sú pod tlakom opustiť bývanie (už v nadchádzajúcom týždni). Hlavnými dôvodmi, ktoré tieto domácnosti uvádzali, bola skutočnosť, že ich ubytovanie už nebude dostupné a následne napätie so susedmi.

» Odborný komentár v oblasti ubytovania:

Súčasná úroveň priority ubytovania, ako sa uvádza v zhromaždených údajoch, sa môže spočiatku zdať menšia v porovnaní s predchádzajúcim MSNA. Je však dôležité uviesť toto pozorovanie do kontextu v rámci časového rámca zberu údajov, ktorý sa zhodoval s vedomím opýtaných osôb, že vládne dotačné schémy boli schválené do konca roku 2023. Táto predvídateľnosť pokračujúcej vládnej finančnej podpory ubytovania mohla ovplyvniť vnímané zníženie naliehavosti potrieb ubytovania.

Dôležitým zistením z údajov sú preplnené ubytovania s výsledkom 0,8 izby na osobu v utečeneckej domácnosti. Ak by sa domácnostiam utečencov a utečieniek v porovnaní Komisie EÚ priradila osobitná kategória, utečenecké domácnosti na Slovensku by sa ukázali ako najmenej priaznivé z hľadiska priemerného počtu izieb na osobu, čo by zvýraznilo kritické obavy z podmienok bývania pre túto demografickú skupinu s ohľadom na národné špecifiká v sektore ubytovania a bývania.

Problémom je aj skutočnosť, že 84 % osôb, ktoré v súčasnosti využívajú vládne dotačné schémy, ako vidieť v údajoch, je vystavených zvýšenému riziku zraniteľnosti. Toto riziko sa môže stupňovať najmä vtedy, keď platnosť týchto systémov dotácií skončí alebo sa výška dotácií podstatne zníži. Bližšie sa ukončenie alebo obmedzenie týchto podporných systémov môže viesť k zvýšenej zraniteľnosti medzi významnou časťou utečencov a utečieniek prichádzajúcich z Ukrajiny, čo si vyžaduje naliehavú pozornosť a strategické plánovanie na riešenie potenciálneho zvýšenia zraniteľnosti a zabezpečenie životných podmienok týchto jednotlivcov a domácností.

Závery

Cieľom MSNA na Slovensku je podporovať humanitárnu reakciu v krajine založenú na dôkazoch prostredníctvom poskytovania multisektorových údajov o potrebách a kapacitách utečeneckých domácností ľudí pochádzajúcich z Ukrajiny, ktorí utiekli pred prebiehajúcim konfliktom vo svojej krajine pôvodu, a poskytovať informácie orgánom štátnej správy a humanitárnej komunity. Keďže situácia na Ukrajine stále prebieha a je nepredvídateľná, toto hodnotenie poskytuje prehľad potrieb a výziev, ktorým tieto domácnosti čelili od leta 2023 (júl – august).

Výsledky MSNA odhalujú ako prioritné potreby utečencov a utečieniek prístup k zdraviu, podpore živobytia a jazykovým kurzom. Tieto výsledky v porovnaní s výsledkami získanými v roku 2022 (strava, ubytovanie a zamestnanosť) ukazujú zaujímavú zmenu v dynamike utečencov a utečieniek v krajine smerom k inklúzii.

Takmer polovica opýtanej populácie (47 %) uviedla, že má v rodine osobu so zdravotnými potrebami a 24 % z nich nemalo prístup k zdravotnej starostlivosti. Od januára 2023 vláda v tomto smere prijala dôležité rozhodnutia, aby uľahčila prístup k zdravotnej starostlivosti pre všetky osoby so statusom dočasného útočiska²³, stále však existuje veľa prekážok, s ktorými sa obyvateľstvo stretáva pri prístupe k týmto službám: ťažkosti so získaním termínu vyšetrenia, jazykové prekážky atď. Patrí sem aj podpora v MHPSS, ku ktorej sa ozvala jedna tretina skúmanej populácie, napriek tomu, že sa starostlivosť o duševné zdravie v spoločnosti stále stretáva so stigmou.

Výsledky analýzy poukazujú na dobrú úroveň vzdelania a prípravy, pričom 51 % opýtaných osôb má vysokoškolské vzdelanie. Utečenci a utečienky po obdržaní statusu dočasného útočiska získajú právo na zamestnanie, avšak len polovica respondentov a respondentiek v aktívnom veku uviedla, že má prácu. To je v kontraste so situáciou utečencov a utečieniek pred odchodom z Ukrajiny, kde len 4 % uviedli, že boli nezamestnaní. Jazyková prekážka, ktorej odstránenie je kľúčový prvok pri uľahčovaní inklúzie v hostiteľskej krajine, je aj naďalej hlavnou prekážkou pri hľadaní práce pre utečencú populáciu.

Počet školopovinných detí zapísaných a chodiacich do škôl vzrástol na 77 % v porovnaní s údajmi o zápise z roku 2022 (68 %) a pokles dištančného vzdelávania na Ukrajinu (zo 75 % na 45 %) sa môže premietnuť do pozitívneho výsledku smerom k inklúzii v hostiteľskej krajine. Na zabezpečenie zápisu do škôl a dodržiavania dochádzky utečeneckých detí na Slovensku je však potrebné vynaložiť značné úsilie. Napriek tomu, že v krajine je prístup k bezplatnému vzdelávaniu, súčasná interpretácia školského zákona zo strany Ministerstva

školsťva, vedy, výskumu a športu²⁴ nepovažuje školskú dochádzku za povinnú pre deti utečencov a utečieniek s udeleným statusom dočasného útočiska, čo sa výrazne prejavilo na počte detí zapísaných do škôl.

Situácia v ubytovaní je medzi utečeneckou populáciou na Slovensku aj naďalej dôležitým bodom. Zber údajov sa uskutočnil v júli a auguste, kedy vládna podpora predstavovala určitú stabilitu. Pre budúci rok však súčasný vývoj v sektore ubytovania môže predstavovať veľkú výzvu vrátane predĺženia príspevku na bývanie len do marca 2024 podľa informácií známych v čase písania tejto správy.²⁵

Humanitárni aktéri naďalej dopĺňajú úsilie vlády o uspokojenie potrieb utečencov a utečieniek, ako aj o uľahčenie prístupu k základným službám. Prevažná väčšina opýtaných osôb uviedla, že je spokojná s poskytnutou pomocou, pričom len 9 % uviedlo nejakú formu nespokojnosti. Celkovo 88 % uviedlo pozitívny prístup zo strany humanitárnych aktérov a takmer polovica uviedla, že uprednostňuje prostriedky na poskytnutie spätnej väzby, telefonickú linku pomoci. Okrem toho 72 % respondentov a respondentiek uviedlo, že ak by sa nejaký prípad vyskytol, pravdepodobne by nahlásili incident nevhodného správania zo strany humanitárneho pracovníka. Táto reakcia môže byť výsledkom nepretržitej spolupráce a komunikácie humanitárnych aktérov s utečencami a utečienkami v snahe pomôcť im pochopiť ich potreby a obavy.

²³ Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky, Určenie rozsahu potrebnej zdravotnej starostlivosti: [online](#)

²⁴ Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (2022), Najčastejšie otázky a odpovede v súvislosti so situáciou na Ukrajine z pohľadu školstva: [online](#)

²⁵ Ministerstvo vnútra – Predĺženie príspevku na bývanie do marca 2024: [online](#)

Regional Refugee Response
for the Ukraine Situation

MULTISEKTOROVÉ HODNOTENIE POTRIEB

SLOVENSKO | December 2023

UNHCR
The UN Refugee Agency

IOM
UN MIGRATION

World Health
Organization

unicef

for every child